

UiT Norges arktiske universitet

Humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Dannelse og fellesskap i idrettsfeltet

En kvalitativ studie av hvordan trenere opplever fellesskap, individualisme og dannelse blant skolebarn i idrettene svømming og fotball

Jan-Arne Myrholt

Mastergradsoppgave i sosiologi ved lektorutdanningen trinn 8-13, SOS-3981, mai 2024

Sammendrag

Formålet med denne studien er å få innsikt i fellesskap, individualisme og dannelses blant skolebarn i idrettsfeltet, gjennom å studere idrettene svømming og fotball ut ifra et klasseperspektiv, og i hvilken grad de sosiale skillene overføres til skolefeltet. Studien tar utgangspunkt i sosiologen Pierre Bourdieu sin klasseteori, og benytter kvalitative data fra sju semistrukturerte intervju med trenere og lærere som empiri. Analysen får frem variasjoner i hvordan fellesskap, individualisme og dannelses blir synliggjort i idrettsfeltet gjennom idrettens egenart- og klassetilhørighet, foreldreinvolvering og foreldres klassebevissthet, og hvordan disse variasjonene overføres til utdanningsfeltet. Studien forsøker å bidra til økt forståelse av sammenhengen mellom idretts- og utdanningsfeltet, og tilbyr økt kunnskap om trenere og lærere sin forståelse av barns idretts- og skoledeltakelse med fokus på fellesskap, individualisme og dannelses.

Abstract

The purpose of this study is to gain insight into class distinctions in the fields of sports and education. The study examines class distinctions in community, individualism, and development in the sports of swimming and football, and the transfer of these dynamics to the education system. It is a qualitative study utilizing data from seven semi-structured interviews with coaches and teachers. Through the analysis of the empirical data, the study demonstrates variations in how community, individualism, and development are manifested in the sports field, and how these variations are transferred to the educational field. Based on my analysis, this could be attributed to the unique characteristics and class affiliations of the sports, parental involvement, and parental class consciousness. The study seeks to contribute to an increased understanding of the relationship between the fields of sports and education, offering insights into coaches' and teachers' understanding of children's participation in sports and school, with a focus on community, individualism, and development.

Forord

Mastergradsoppgaven har vært en svært spennende og krevende prosess, men også veldig lærerikt. I den forbindelse ønsker jeg å takke alle informantene mine, som tok seg tiden til et intervju og delte sine tanker og erfaringer med meg. Engasjementet til trenerne har gitt meg stor inspirasjon til å bli trener innenfor barne- og ungdomsidretten, og lærerne har gjort at jeg gleder meg enda mer til å starte min yrkeskarriere som lektor. Jeg ønsker også å takke min veileder, Erling Solheim, for mange gode råd og motivasjon. Din hjelp har vært til stor nytte gjennom hele prosjektet.

Jeg vil også å gi en spesiell takk til Marte. Uten ditt vennskap disse fem årene er det ikke sikkert jeg hadde vært der jeg er i dag. Dine råd, oppmuntringer og positive energi har vært uvurderlig.

Tromsø, mai 2024

Jan-Arne Myrholt

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	iii
Abstract	iii
Forord	v
1 Innledning.....	9
1.1 Aktualitet, tema og problemstilling.....	9
2 Tidligere forskning	15
2.1 Deltakelse i idrett.....	15
2.2 Klaseskiller i idretten	16
2.3 Idrettsdeltakelse og skolesammenheng	17
3 Teoretisk rammeverk.....	19
3.1 Dannelse og habitus.....	19
3.2 Fellesskap	21
3.3 Kapital og klasseteori	24
3.3.1 Økonomisk, kulturell og sosial kapital.....	25
3.3.2 Sosiale felt og rom.....	26
3.4 Sosial mobilitet og klassereise.....	27
4 Metode.....	28
4.1 Intervju som metode	28
4.2 Dybdeintervju	29
4.3 Datainnsamling.....	30
4.3.1 Utvalg og rekruttering	30
4.3.2 Informanter.....	31
4.3.3 Intervjuguide	32
4.3.4 Gjennomføring av intervju og transkribering.....	33
4.4 Etikk.....	35
4.4.1 Etske retningslinjer tilknyttet intervju.....	35

4.5	Analysemetode	36
4.5.1	Koding og kodegrupper.....	37
5	Analyse og diskusjon	38
5.1	Fellesskap	39
5.1.1	Fellesskap i svømming	40
5.1.2	Fellesskap i fotball	41
5.1.3	Likheter og forskjeller i fellesskap.....	42
5.2	Individualisme	45
5.2.1	Individualisme i svømming og fotball	45
5.2.2	Likheter og forskjeller i individualisme	46
5.3	Dannelse	46
5.3.1	Dannelse i svømming	47
5.3.2	Dannelse i fotball	48
5.3.3	Likheter og forskjeller i dannelse.....	49
5.4	Klasseskillet i idrettsfeltet	50
5.4.1	Kulturell kapital og reproduksjon	52
5.4.2	Foreldredeltakelse	52
5.5	Fra idrettsfeltet til utdanningsfeltet.....	54
5.5.1	Sosial kompetanse og meldekultur.....	55
5.5.2	Vennskap.....	55
5.5.3	Sosial status og klasseskille.....	56
6	Avslutning og konklusjon	57
	Referanseliste	61
	Vedlegg	67
	Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD (Sikt).....	68
	Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjemas	69
	Vedlegg 3: Intervjuguide.....	73

1 Innledning

1.1 Aktualitet, tema og problemstilling

Dannelse og fellesskap er kjente begreper de fleste har hørt om. Et raskt søk i ordboken forklarer dannelse som en prosess der man tilegner seg kunnskap, viten og erfaring gjennom oppdragelse, utdanning og sosialisering. Fellesskap forklares som sameksistens, og betyr å leve sammen (Språkrådet, 2024). Disse begrepene har en lang fagtradisjon, som strekker seg tilbake til blant annet den sosiologiske klassikeren Émile Durkheim sin teori om solidaritet, kollektiv bevissthet og samfunnet sett på som en organisme (Durkheim, 1933). Durkheim så på samfunnet som en organisme som trenger hver del for å fungere, i likhet med menneskekroppen som trenger hjerte, hjerne og alle andre vitale organer for å fungere. Den norske sosiologen Aksel Tjora (2018) betrakter fellesskap som en sosial realitet, og grunnlag for begrepet om kollektiv bevissthet, som går ut på at man har en kollektiv forståelse for livssyn, moral og ideer. Dette vil si at fellesskap skapes via sosiale interaksjoner, og det er en kollektiv bevissthet innad fellesskap om hvilken adferd som er tillatt.

Sett fra et makroperspektiv kan man si at Norge som nasjon er et fellesskap, og det er en kollektiv bevissthet angående adferd og ideer. For eksempel skal man ikke stjele, og det er en felles tanke om at alle deltakerne av fellesskapet er frie og har retten til å delta i demokratiske valg. I en melding til Stortinget om inkludering og fellesskap i barnehage, SFO og skole, som ble godkjent i statsråd samme dag, står det at «Vi skal ha en barnehage og skole som gir muligheter for alle barn og unge – uavhengig av sosial, kulturell og språklige bakgrunn, kjønn, kognitive og fysiske forskjeller. Det krever inkluderende fellesskap og tidlig innsats.» (Meld. St 6 (2019-2020)). Fellesskap blir med andre ord sett på som svært viktig for å utjevne sosiale forskjeller, og ordet blir brukt i både dagligtalen og politikken. Tjora (2018) viser gjennom sin forskning til en delvis overlappende bruk av ordet fellesskap i dagligtalen, slik som samhold, samhold og samkvem, og at disse forklarer forskjellige aspekter ved et fellesskap. Videre forklarer Tjora at han selv ser på fellesskap som samhold, integrasjon, interaksjon, identifikasjon, kommunikasjon, arbeid og fysisk nærvær.

Ved Universitetet i Tromsø, heretter UiT, forskes det også på temaet fellesskap. Forskergruppen *Robuste fellesskap* består av 13 forskere, som ifølge prosjektets hjemmeside «har som målsetting å fremme forskning som søker å forstå det norske samfunn med utgangspunkt i sosiologiske perspektiver på fellesskap og sosial integrasjon» (UiT, 2024).

Denne nye forskningsgruppen til UiT viser at temaet fellesskap enda er et aktuelt og viktig tema i 2024.

Dannelse kan som sagt skje gjennom sosialisering, og idrett er en arena hvor ordene fellesskap og sosialisering hører hjemme. I Norge har idretten lenge stått sterkt, og hatt en betydningsfull rolle i samfunnet, spesielt med tanke på dannelse- og fellesskap blant barn og ungdom. Idretten har vist tegn til sosiale skiller som kan dateres tilbake til starten av organisert idrett slik vi kjenner den i dag. Etter første verdenskrig vokste klasseskillet i samfunnet tydelig frem i idretten, og arbeiderbevegelsen dannet sitt eget idrettsforbund i 1924, Arbeidernes Idrettsforbund, som et følge og resultat av samfunnets klassekamp som privatkapitalismen hadde ført med seg (Arbeidernes Idrettsforbund, gjengitt av Universitetet i Oslo [UiO], 2020). Det var et ulikt syn mellom Norges Landsforbund og Arbeidernes Idrettsforbund på hva idrettens formål skulle være, men innad i hvert idrettsforbund var det en kollektiv bevissthet. Arbeidernes Idrettsforbund skriver i sitt program for 10-års jubileum om hvilken type ungdom de ønsker og viktigheten av forbundet.

Arbeidernes Idrettsforbund vil ha en ungdom som er aktivt med i det sosial[e] oppgjøret. Det forakter den ungdom som driver sin idrett i den grad at den blir sløv og uinteressert i arbeiderklassens kamp og lar seg bruke av borgerskapet. Det vil forsøke å vinne den del av idrettsungdommen i den borgerlige idrettsbevegelse som naturlig hører hjemme i arbeiderbevegelsen. Forbundet vil forsøke å samle all norsk arbeiderungdom på masseidrettens, fellesskapets grunnlag. (Arbeidernes Idrettsforbund, gjengitt av UiO, 2020)

Klasseskillet i datidens samfunn skapte tydelig konflikt, og Arbeidernes Idrettsforbund ønsket at idretten skulle være en sunnhetsbevegelse som skapte en «[...] fysisk sterk ungdom, en ungdom som ved sin idrett henter kraft i kampen mot det profittdyrkende samfunnssystemet.» (Arbeidernes Idrettsforbund, gjengitt av UiO, 2020). For eksempel var boksing blant de populære idrettene fordi det skapte fysisk sterke ungdommer som kjempet, i likhet med Arbeidernes Idrettsforbund sin kamp mot et profittdyrkende samfunn. En kollektiv bevissthet om hva idrettens formål skulle være ble en faktor for å skape fellesskap innad i arbeiderklassen og deres idrettsforbund.

Koronapandemien påvirket det norske samfunnet på mange måter, blant annet barns skolegang, fritidsaktiviteter og idrettsdeltakelse. Ifølge Norges idrettsforbund (2021) var det allerede ett år etter pandemiutbruddet et stort frafall i barneidretten. Rundt 10 prosent av den totale medlemsmassen forsvant i 2021, og innenfor aldersgruppen 13-19 år var nedgangen

lavest med 2,5 prosent, mens aldersgruppen for de under 6 år hadde et frafall på 15 prosent. Etter koronapandemien har vi også fått en tid med høyere kostnader, en såkalt dyrtid som politikere og aviser snakker om. Prisen på matvarer har økt, dyrere boliglån, energimangel i Europa og økte drivstoffpriser er bare noen eksempler på prisveksten vi har sett de siste årene.

En økende prisvekst skaper utfordringer for barnefamilier når det kommer til deltakelsen i idrett, noe som blant annet mediehuset VG sin nye reportasje, *Oslo: Den delte fotballbyen*, tar opp gjennom å skildre klasses skillet i barnefotballen i de sørlige og vestlige bydelene i hovedstaden (VG, 2024). I reportasjen stilles det spørsmål til hvorvidt foreldres lommebok er avgjørende for om barn blir gode fotballspillere. Generalsekretær i Oslos idrettskrets Magne Brekke, gjengitt i Aftenposten, er bekymret for at økonomi hindrer barn fra å delta i idrett, og sier at «Idrett er i ferd med å bli for øvre middelklasse», i tillegg til at «vi står i fare for å gi opp deler av befolkningen» (Lunde, 2022). Dette står i motsetning til den norske idrettsmodellen som sier at «Idrett og fysisk aktivitet for alle innebærer at staten gjennom sin virkemiddelbruk skal legge til rette for at alle som ønsker det skal ha mulighet til å delta i idrett eller drive egenorganisert fysisk aktivitet.» (Meld. St 26 (2011-2012), s. 13). Videre i meldingen til stortinget står det at «Det innebærer at det skal være et aktivitetstilbud innenfor den organiserte idretten for alle, både de som ønsker å prestere på idrettsbanen og de som primært ønsker å være fysisk aktiv innenfor verdifulle sosiale fellesskap.» Dette vil si at alle, uavhengig av klasseposisjon, etnisitet, kjønn eller ambisjonsnivå, skal ha mulighet til å drive med idrett. Barn som ønsker å bli profesjonelle fotballspillere skal ha muligheten til det, og de som ønsker å være del av et sosialt fellesskap og skape verdifulle minner skal ha mulighet til det. Idrettslaget i Misvær er et praktksempel på at det er mulig å holde økonomiske kostnader til et minimum, og dermed kunne ha et aktivitetstilbud for alle. Svømmegruppa i Misvær idrettslag er drevet på dugnad og samarbeid, og det koster 200 kroner i året for å delta, i motsetning til Bodø svømmeklubb noen mil unna der det for de yngste aldersgruppene koster 17 ganger mer, eller 3400 kroner eksklusivt dopapirsalg (Hansen et al., 2024).

I et kjønnsperspektiv kan man si at svømming og fotball opererer ulikt, og er en form for kjønnssegregering. I svømming trener både gutter og jenter sammen, så fremst de er i samme alderskull eller ferdighetsgruppe. De drar også på konkurranser og treningssamlinger på tvers av kjønn og alder, i motsetning til fotball der man hovedsakelig trener- og konkurrer som et guttelag eller jentelag, og ikke en klubb. Med unntak av større fotballturneringer der man har mulighet til å reise med flere lag i ulike alder- og kjønnsgrupper fra samme klubb, og dermed får et større samhold som klubb, i likhet med svømmere som drar på svømmestevner. For

eksempel på turneringer som Norway Cup der det er mulighet for å stille lag i herre- og dameklassen, samt de fleste aldersgrupper. Kjønn er med andre ord en interessant og viktig faktor innenfor idrettsfeltet, men er ikke et hovedfokus i denne studien på bakgrunn av prosjektets rammer og ressurser.

Alle idretter har sin egenart, og svømming og fotball er intet unntak. Jeg har valgt å kontrastere disse to idrettene fordi de representerer to ulike deler av idrettsfeltet. På den ene siden står svømming som en individuell idrett, og på den andre siden står fotball som en lagidrett. Dette vil si at jeg kan anta at fellesskap, individualisme og dannelse arter seg ulikt i de to idrettene, samt at begge idrettene er tradisjonelle idretter som har vært lenge i idrettsfeltet, sammenlignet med nyere og smalere idretter som «padel» eller «squash». I tillegg åpner valget av to ulike idretter for en bredere forståelse av idrettsfeltet, sammenlignet med å for eksempel undersøke to lagidretter som håndball og basketball, eller to egenidretter som friidrett og sykling. Ved å bruke to idretter med ulik egenart kan jeg i tillegg undersøke, og eventuelt sammenligne, klasse-koblingen til de respektive idrettene.

Egenidretten svømming krever at utøverne må trene mye allerede fra ung alder for å bli god. Det kreves for eksempel spesialisering av hvilken svømmetype og distanse du skal svømme allerede i tidlig alder for å kunne prestere på et høyt nivå. Svømming er i utgangspunktet en inkluderende idrett som omfavner alle sosiale lag i samfunnet, men det er også en idrett som kan koste mye tid og penger. Dette kan kreve mer ressurser enn hva mange foreldre har mulighet til å investere i barnas idrettsdeltakelse. Svømming er i tillegg en idrett med høy status. Denne høye statusen strekker seg helt tilbake til de første moderne olympiske leker, der svømming har vært en idrett siden 1896 (World Aquatics, 2018).

Det er likevel lite penger å tjene i svømmeidretten sammenlignet med andre idretter som for eksempel fotball. Hvilken idrett du blir interessert i er ofte avhengig av hvilken sosial klasse du er født i, og folk fra de øvre klassene trekkes som regel til idretter som golf, tennis og svømming som fremhever individualisme, i motsetning til folk fra den lavere klasse som generelt trekkes mot idretter som boksing og basketball som fremmer fellesskap og fysisk styrke (Bourdieu, 1984; Levinson & Pfister, 2016). Levinson og Pfister skriver også at kostnaden for å delta i de ulike idrettene også gjenspeiler den sosiale klasseposisjonen. Kostnadene for å drive med svømming og delta i en svømmeklubb er til eksempel vesentlig mye høyere enn kostnadene for å drive med boksing. Svømming er en idrett som krever mye repeterende trening, og er på mange måter både krevende og monoton. Man svømmer frem og tilbake i samme basseng, gjerne både før og etter skoletid fra relativt ung alder.

Svømmetrening er gjerne kombinert med styrketrening som foregår på land, med det er likevel en mindre arena for fellesskap sammenlignet med lagidretter som fotball og håndball. Svømmeclubber reiser ofte sammen som en gruppe på konkurranser og treningsleir. Da blandes barna uavhengig av hvilken aldersgruppe og kjønn de tilhører, eller hvilket ferdighetsnivå de innehar. I motsetning til fotball der lag ofte er inndelt i guttelag og jentelag med et aldersspenn på ett til to år. I et dannelsesperspektiv kan derfor svømming forstås som en egenidrett som skal dyrke karakter og mestringsfølelse, og muligens ha en positiv påvirkning på barnets skolegang. Det er krevende å drive på med svømming, og et lavere fokus på fellesskap enn i lagidretter. Barn som slutter er derfor ikke uvanlig innenfor idretten, med mindre de har et talent eller stor interesse for sporten, eller at en tredjepart utøver et press om at du skal fortsette. For eksempel foreldre som ikke vil at barnet skal slutte med idretten fordi aktiviteten er en del av den tiltenkte dannelsesreisen.

På den andre siden er svømming godt egnet for å skape mestringsfølelse. I ung alder vokser kroppen raskt, og det er derfor vanlig å slå personlige rekorder i takt med kroppens fysiske utvikling. I forhold til et klasseperspektiv kan svømming som idrett kunne klassifiseres som en middelklasse-idrett der det er et større fokus på selvrealisering kontra deltakelsen av et fellesskap, samt en forskjell i hvor mye penger det kreves for å delta. Svømming er likevel plassert under overklasseidretter som seiling eller ridning, som krever betydelige økonomisk kapital for å få innpass i den delen av idrettsfeltet. Bourdieu (1978; 1984) hevder at deltakelsen i private idrettsmiljø gir inntrykket av en privilegert livsstil, og brukes av foreldre til å reprodusere sin klasseposisjon ved å overføre sin kulturelle kapital og habitus til barna sine gjennom deres deltakelse. Videre hevder Bourdieu at arbeiderklassen sin idrettsdeltakelse kommer til syne gjennom risikofylte og fysiske idretter, gjerne med kroppskontakt, mens middelklassen sin idrettsdeltakelse kommer til syne gjennom idretter med lavere risiko for skader, og et større fokus på utøveren sin kropp og helse. For eksempel fotball som arbeiderklasseidrett og svømming som middelklasseidrett. Svømming som idrett kan derfor bli viktig for middelklassens reproduksjon hvor utdanning er en av nøklene for å erverve seg en middelklasse-posisjon.

Lagidretten fotball er på den andre siden en idrett med en mye større oppslutning enn svømming. Idrettens popularitet er velkjent fra små gatehjørner i Sør-Amerika til storbyer som Tokyo. Man tenker nok i større grad på fellesskap når det er snakk om fotball sammenlignet med svømming på grunn av aktivitetens egenart. Fotball spilles av alle, og det er et hav av treningstilbud uansett hvor i verden du befinner deg og uansett økonomi. Det

lages fotballer av ulikt materiell, alt fra en enkel papirball til å spille med på løkka til dyre lærkuler i profesjonelle idrettsklubber. Det finnes et tilbud uansett hvor du er, og uavhengig av om du har ferdigheter og talent til å spille i eliteserien, eller om du bare har ambisjoner om å mosjonere på bedriftsnivå. Antallet treningstilbud og konkurranser som er tilpasset hver enkelt utøver gjør at idretten i større grad kan anses som en breddeidrett ment for alle. Fellesskapet er også en større del av treningshverdagen, både med tanke på at man trener sammen som et lag og at man er avhengig av kommunikasjon mellom spillerne.

I forhold til klasseperspektivet i idretten kan man se en utvikling som gjenspeiler samfunnets sosiale lagdeling. Enkelte klubber krever at foreldre bidrar med betydelige økonomiske ressurser for at klubben skal kunne tilby barna et godt treningstilbud med de beste treningsfasiliteter og utenlandsreiser. Andre klubber derimot er mer tradisjonelle og driftet på dugnad med gratis medlemskap til barn fra familier som ikke kan betale medlemskap eller treningsavgift, i tillegg til at det ikke forventes at foreldre skal betale for utenlandsreiser, profesjonelle trenere eller dyrt utstyr. En idrettsmodell med satsing på akademi i barnefotballen er ikke for alle idrettslag, spesielt ikke med tanke på at store deler av satsingen er finansiert av foreldrene, forteller sportslig leder i Ullern fotballklubb til VG i et intervju (Øgar et al., 2024). Strandbu et al. (2017) sitt forskningsprosjekt på ungdom, idrett og klasse peker på profesjonalisering av idretten, økende kostnader og krav til en høyere foreldreinvolvering som faktorer som kan bidra til en ekskludering i barne- og ungdomsidretten i framtiden. Journalistene Hernes og Delebekk (2016) illustrerer poenget med en voldsom profesjonalisering av barneidretten, og viser til en fotballpappa som betaler 30000 kroner i året for sine to sønner som spiller fotball i klubben Lørenskog. Det sier seg selv at en slik sum ikke er håndterbar for mange barnefamilier, spesielt i den nåværende dyrtiden. Fotball som idrett kan med andre ord være en eksklusiv idrett for middelklassen, inkludert den øvre middelklassens barn, samt en inkluderende breddeidrett for barn av arbeiderklassen og familier som er mer marginaliserte.

Idrett kan i likhet med utdanningssystemet sees på det som Bourdieu (1984) omtaler som felt. Her tar både barn og foreldre med seg sin habitus og økonomiske, kulturelle og sosiale kapital inn i feltet. Disse begrepene fra Bourdieu kommer vi tilbake til. Innenfor barne- og ungdomsidretten er barna hovedfokuset og selve utøverne. Idrettsledere, trenere og foreldre som stiller opp for barna kan sees på som både observatører og aktører idretten, og blir derfor delaktig i formingen av idrettsfeltet.

Hvordan oppleves barns fellesskap, individualisme og dannelse av treneren, og er det et felles mønster i hvordan de forstår fellesskap og dannelse? I tillegg er det interessant å se om idretten, i likhet med den norske enhetsskolen, viser tendenser til sosial lagdeling, som skaper sosiale skiller blant barnefamiliers sosiale bakgrunn i stedet for en følelse av inkludering og fellesskap. Ut fra dette er følgende problemstilling skapt: *Finnes det klasseskille i fellesskap, individualisme og dannelse i det norske idrettsfeltet?* For å avgrense oppgaven ytterligere har jeg valgt å fokusere på barn i 13-16 års alderen innenfor idrettene svømming og fotball, samt formulert tre underproblemstillinger.

Underproblemstillinger:

1) I hvilken grad er det forskjeller og likheter i fellesskap, individualisme og dannelse i idrettene svømming og fotball?

2) Er det et tydelig klasseskille i fellesskap, individualisme og dannelse i idrettsfeltet?

3) I hvilken grad overføres fellesskap, individualisme, dannelse og eventuelle klasseskille fra idrettsfeltet til skolefeltet?

2 Tidligere forskning

2.1 Deltakelse i idrett

Fra et politisk syn innehar idretten en viktig samfunnsrolle, i tillegg til å sees på som et gode. Det finnes idrettslag i nærmest alle lokalsamfunn, og disse betyr mye for det sosiale fellesskapet i nærmiljøet gjennom selve aktiviteten, men også politisk med hensyn til inkludering og folkehelse. Deltakelse i idrettslag sine aktiviteter og fellesskap kan være en inngang til det norske storsamfunnet, spesielt for barn med minoritetsbakgrunn (Meld. St 26 (2011-2012), s. 97). I et dannelsesperspektiv vil idrett som inngangsportal til det norske storsamfunnet kunne anses som viktig for alle barn, ikke bare barn med minoritetsbakgrunn. Ifølge tidligere forskning var det i 2010 kun 15 prosent av ungdommer som ikke var, eller hadde vært, medlem i et idrettslag, noe som er en positiv endring fra tidligere undersøkelser i 2002 og 1992 hvor deltakelsen var på 75 prosent (Seippel et al., 2011, s. 107-108). Bakken og Strandbu (2023, s. 7 og 57-58) viser til nye funn som sier at det har vært en delvis trend til

lavere deltakelse i organisert idrett fra 2014 til 2022, som ble forsterket av koronapandemien. Studien viser likevel at deltakelse i organisert idrett står sterkt blant barn og ungdom. 74 prosent har vært medlem av et idrettslag etter at de begynte på ungdomsskolen, og 92 prosent har deltatt i organisert idrett siden de var barn (Bakken & Strandbu, 2023, s. 7 og 34). Denne brede rekrutteringen av ungdom til idrettsfeltet åpner opp for at mange har muligheten til å bruke organisert idrett som en viktig sosialiseringsarena og inngangsport til storsamfunnet (Meld. St 26 (2011-2012), s. 69).

2.2 Klasseskiller i idretten

Deltakelse i idrett sees som sagt på som et gode av samfunnet med tanke på fysisk aktivitet, folkehelse, inkludering og sosialisering, og store offentlige midler og ressurser blir derfor brukt. Deltakelsen i idrettsfeltet basert på klassebakgrunn har i likhet med samfunnet endret seg over tid, fra store klasseforskjeller i deltakelsen på 1950-tallet, til mindre forskjeller i 1980- og 1990-årene og tilbake til synlige forskjeller i den senere tid (Strandbu et al., 2017). Nyere forskning viser at rekrutteringen til idrettslag er svært skjev, med en betydelig større andel ungdom fra høyere sosiale lag i motsetning til ungdom fra lavere sosiale lag.

Tor Morten Normann hos statistisk sentralbyrå viser at det var en økning blant barn under 18 år som levde i husholdninger med vedvarende lavinntekt fra 2016 til 2020, men at det i perioden 2020 til 2022 var en nedgang på 0,7 prosent fra forrige periode. Sammenlignet med perioden fra 2019-2021 tilsvarer dette 8100 færre barn. Toppunktet i 2020, som var på 11,7 prosent, tilsvarer totalt 115 000 barn som bodde i husholdninger med vedvarende lavinntekt (Normann, 2024). Med andre ord er det blitt færre barn etter koronapandemien som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt, til tross for dyrtid og en nedgang på 1,4 prosent i inntekten til norske husholdninger i 2022 (Normann, 2024).

Det er likevel nesten fem ganger flere barn fra lavere sosiale lag som ikke har deltatt i idrettslag sammenlignet med barn fra høyere sosiale lag, og dobbelt så mange som slutter innenfor barneidretten, som er et tilbud for barn under 13 år (Bakken, 2019; Bakken & Strandbu, 2023, s. 18, 35-40 og 97-98). Seippel et al. (2011) viser til lignende funn med å si at barn fra fattige familier sjeldnere er representert ved idrettsdeltakelse. Ifølge Collins et al. (2014) er kjernen til ekskludering i idrett økonomi, og viser at de som er ekskludert som oftest også er fattige. Krange og Strandbu (2004, s. 57) har også lignende funn som viser at idrettsdeltakelsen står sterkere blant ungdom fra over- og middelklassen i motsetning til barn fra arbeiderklassen.

Bakken (2019) viser gjennom Ungdata sin spørreundersøkelse om hvordan skoleelever har det og hva de gjør på fritiden, at det stort sett står bra til med ungdommen og at de trives. Likevel viser studien til en idrettskultur som er mer tilpasset foreldre med høy sosioøkonomisk status i form av økt krav til foreldreinvolvering, økende profesjonalisering i idretten og at flere ungdommer har innvandrerbakgrunn (Skauge & Hjelseth, 2021). Stefansen et al. (2018) peker i likhet med Bakken på en økende foreldreinvolvering i idretten med at flere foreldre stiller opp for barna sine med tanke på kjøring til og fra treninger og kamp, oppmuntring og generelt mer tilstedeværelse på idrettsaktiviteter. En økt foreldreinvolvering er, ifølge Hovden et al. (2015), negativt for de ressursvake foreldrene som føler de ikke har muligheten til å være like tilstedeværende som andre foreldre, og opplever derfor en følelse av nedverdiggelse.

2.3 Idrettsdeltakelse og skolesammenheng

Utdanningssystemet er som kjent basert på meritter. Det er karakterene og prestasjonene dine som er avgjørende for opptak videre i utdanningssystemet. Dersom man ønsker å bli lege må man for eksempel ha høy snittkarakter når man søker. Meritokratiet, som utdanningssystemet baserer seg på, blir på mange måter en konkurranse der man må prestere for å tilegne seg posisjoner i samfunnet som krever formell utdanning (Hjelbrekke & Korsnes, 2012). Iversen (2014) sier at grupper som ikke hadde tilgang til utdanning før har fått det nå, men at det likevel opprettholdes forskjeller mellom sosiale samfunnslag til tross for et meritokratiske system som ideelt sett skal skape sjanselikheter gjennom den norske enhetsskolen. Den tydeligste årsaken til reproduksjon av sosial ulikhet i det meritokratiske utdanningssystemet er likevel, ifølge Iversen, foreldres utdanningsnivå og innstilling til formell utdanning, i tillegg til at sosial klasse har en påvirkning (Hansen & Engelstad, 2005). Det er viktig å påpeke at den Norske skolen er offentlig med en plikt om å fullføre 10 års grunnskole, samt rettigheter til 13 års opplæring (Opplæringslova, 1998, § 2-1 – 3-14). Alle må med andre ord ta minimum 10 år med utdanning, uavhengig av interesse, evner eller ønsker. Den norske stat legger til rette for og krever et minimumskrav av utdanning slik at innbyggerne skal bli rustet for å gå ut i markedet og samfunnsinstitusjoner.

Hjelseth (2016) sier at idretten har en iboende konkurranselogikk, der fokuset på prestasjoner og konkurranse er grunnleggende elementer innenfor feltet, i likhet med det meritokratiske utdanningssystemet. I nyere forskning ser Skauge og Hjelseth (2021) på organisert idrett og skolesammenheng basert på data fra Ungdata 2017-2019 og informanter i

den videregående skolen. Studien viser at ungdommer med to utenlandske foreldre har høyest frafall fra idrettslag blant elever med høyest skolekarakter, mens ungdommer med norske foreldre har høyest frafall fra idrettslag blant elevene med lavest skolekarakter. Videre viser studien at de som ønsker å oppnå høyere utdanning blant majoritetsungdommen har lavere frafall fra idretten sammenlignet med de som ikke streber etter høyere utdanning, mens for minoritetsungdom har ikke denne faktoren noe å si på frafallsmønsteret. Skauge og Hjelseth (2021) peker på likheten mellom idrett og skole som årsak for sammenhengen mellom majoritetsungdommens aspirering til høyere utdanning og lave idrettsfravall, og at de som er anlagt for skole også har en kulturell ryggsakk som trekker dem mot idrettsdeltakelse. Sammenhengen mellom idrettsfeltet og utdanningsfeltet, som Skauge og Hjelseth (2021) peker på, bidrar med andre ord til en ulik dannelsesreise blant aktørene, basert på hvilken utdanningsaspirasjon de har.

Ljunggren og Hansen (2021) viser også til at sosiale ulikheter reproduseres i Norge. Ifølge Ljunggren og Hansen blir sosial ulikhet reproduisert i Norge gjennom en systematisk skjevfordeling av goder og livssjanser. I arbeidsmarkedet skapes det økonomiske klasser gjennom eierskap av kapital og lønnsforskjeller som kan ha en rekke ulike faktorer som forklaring, for eksempel kompetanse, utdanning, ansiennitet og ansvar. Mange av disse faktorene har også sammenheng med utdanningsnivå. Det er mange stillinger lukket bak et krav om høyere utdanning, og det blir derfor viktig for middelklassen at deres barn skal ta høyere utdanning, og dermed gjenskape foreldrene sin posisjon gjennom utdanning og ikke bare økonomi. Det vil si en sosial reproduksjon av foreldrenes klasseposisjon. Det meritokratiske utdanningssystemet gir samtidig barn fra lavere sosiale lag muligheten for oppadgående sosial mobilitet (Ringdal, 2010). Et barn av foreldre med lav utdanning og inntekt kan gjennom utdanningssystemet ta høy utdanning, få en bedre jobb og bedre sine livssjanser.

3 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil det bli redegjort for ulike teoretiske tilnærminger som har betydning for denne studien. Begrepet dannelse og habitus vil først bli forklart. Grunnen til at habitus blir forklart her, og ikke under Bourdieu-delen, er at habitus er nært beslektet med begrepet dannelse. Videre vil det bli redegjort for begrepet fellesskap, samt sosiologen James Samuel Coleman og den statsvitenskapelige forskeren Robert David Putnam sine teorier om sosial kapital. Hovedteorien for denne oppgaven er likevel basert på Pierre Bourdieu sine begreper om kapital, og særlig økonomisk og kulturell kapital, i tillegg til begrepene om sosiale rom og felt. Helt til slutt vil jeg kort redegjøre for sosial mobilitet og klassereise.

3.1 Dannelse og habitus

Dannelse er et hverdagsbegrep som ofte går igjen i både aviser og dagligtale, men begrepet er stort og omfattende. I den nye læreplanen, kunnskapsløftet 2020, er begrepet om dannelse fastsatt i den overordnede delen for hele læreplanen, og dermed også fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon.

Opplæringen skal danne hele mennesket og gi hver og en mulighet til å utvikle sine evner. Danning skjer når elevene får kunnskap om og innsikt i natur og miljø, språk og historie, samfunn og arbeidsliv, kunst og kultur, og religion og livssyn. Danning skjer også gjennom opplevelser og praktiske utfordringer i undervisningen og skolehverdagen. Et bredt spekter av aktiviteter, fra strukturert og målrettet arbeid til spontan lek, gir elevene en erfaringsrikdom. Elevene dannes i møte med andre og gjennom fysisk og estetisk utfoldelse som fremmer bevegelsesglede og mestring. Danning skjer når de arbeider på egen hånd, og når de samarbeider med andre. De dannes når de bryner seg på teoretiske utfordringer ved hjelp av formler og fagstoff, og når de tar i bruk redskaper for å mestre en praktisk oppgave. Danning skjer når elevene lærer hvordan de kommer fram til riktig svar, men også når de forstår at det ikke alltid finnes enkle fasitsvar. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9-10)

Dannelse og utdanning er med andre ord tett sammenkoblet, og ikke minst viktig for både enkeltindividet og samfunnet som helhet. Utdanning er i tillegg et gode for både enkeltindividet og samfunnet fordi det bidrar til blant annet dannelse (Hansen & Mastekaasa, 2010, s. 118). Dannelse handler om det vi må ha kunnskap om, og det vi ikke bør ha kunnskap om for å kunne erklære oss selv som et dannet menneske (Schwanitz, 2002). Gjennom en dannelsesprosess som er skissert i læreplanverket 2020 kan individet bli rustet

for fremtidig samfunnsdeltakelse ved å utvikle seg selv, gjerne i samarbeid med andre, både fysisk og mentalt. Den engelske sosiologen Anthony Giddens (1991) skisserer i likhet med Kunnskapsdepartementet (2017) en dannelsesreise som påvirkes av mange faktorer, som for eksempel personlige kriser og internasjonale hendelser. Dannelse handler ikke om å gå fra a til b, der b er et endelig mål, men en kontinuerlig prosess som skaper selvrefleksivitet. Giddens (1991) sier at det moderne samfunnet utvikles raskt og at individet finner sin egen identitet gjennom blant annet daglige avgjørelser, som for eksempel hva man skal ha på seg eller spise. Dannelse blir på mange måter en selvbiografisk oppgave som er tett knyttet til selvrefleksivitet og selvbestemmelse (Giddens, 1991; Løvlie, 2011, s. 737).

Dannelse og utdanning er som vist ovenfor beslektede uttrykk. Gjennom dannelse formes man som individ, og en identitet blir et slags resultat av din dannelse. Den norske sosiologen Gunnar Aakvaag (2008, s. 160-161) sier at kjernen i en persons identitet kan forstås som habitus. Habitusbegrepet kan forklares som et sett med disposisjoner som avgjør hvordan vi handler, reagerer, tenker, oppfatter og føler (Bourdieu, 1984; 1995; Bourdieu & Wacquant, 1993). Måten å handle på og forholde oss til omverdenen på kan betraktes som kroppsliggjort fordi en persons habitus er naturlig, og former oss dermed ubevisst (Aakvaag, 2008, s. 160-161). Habitus er likevel ikke konstant, og kan endres (Bourdieu, 1984; 1995). Primærhabitus utvikles i barndommen gjennom families oppdragelse og påvirkning, mens sekundærhabitus utvikler individet senere i livet gjennom alle andre sosialiseringprosesser (Wacquant, 2014). Primærhabitus kan med andre ord forstås som et sett med verdier man er født med og fått inkorporert gjennom familien i oppveksten, mens sekundærhabitus ligner mer på dannelse hvor man, særlig i ungdomsårene, utvikler seg gjennom sosialisering og læring på for eksempel skolen eller idrettsbanen. Man lærer med andre ord nye koder gjennom sekundærhabitus. For eksempel barn fra lavere sosiale lag, som tar høyere utdanning, og dannes til å få en høyere kulturell kapital enn utgangspunktet gjennom utdanningen.

I forlengelsen av habitus begrepet er idrettshabitus kommet frem, som fokuserer på idrettsspesifikk kapital som faktor for idrettsdeltakelse (Skauge & Hjelseth, 2021). Begrepet kom først frem i en rapport som undersøkte hvordan aktivitetsmønsteret og holdninger til idretten som ble skapt i barndommen påvirket deltakelsen og aktivitetsmønsteret senere i livet (Engström, 2008).

3.2 Fellesskap

Fellesskap har blitt betraktet litt ulikt gjennom tiden. Tilbake til Aristoteles sin tid i Antikken ble mennesket betraktet som et sosialt vesen der fellesskapet var en gitt ramme som individet måtte forholde seg til, mens den engelske filosofen Thomas Hobbes i senere tid snudde dette synet og mente at individet eksisterer uavhengig av fellesskap, og at fellesskap derfor må forklares (Vetlesen, 2009, s. 19-22). Sistnevnte har nok en mer hensiktsmessig tilnærming til begrepet fellesskap med tanke på utviklingen i dagens samfunn, selv om det ikke utelukker Aristoteles sin tanke om fellesskap som et gitt rammeverk som man må forholde seg til. For eksempel kan en familie være et fellesskap som er gitt fra fødselen, og som individet må forholde seg til. Individet kan også velge å bryte med familien og det fellesskapet, som igjen fører over til Hobbes sitt syn om individet som eksisterende uavhengig av fellesskap. Professor i Filosofi, Arne Johan Vetlesen (2009), peker videre på at et fellesskap må respektere enkeltindividets rettigheter, være meningsfullt for medlemmene og frivillig, samt må kunne sees på som legitimt fra deltakernes perspektiv. Fellesskapet i en svømmeklubb er med andre ord ubetydelig for deltakeren dersom deltakeren ikke er med på frivillig grunnlag og heller ikke anser svømming som nyttig eller verdifullt. Det samme gjelder religiøse fellesskap dersom medlemmet ikke har samme verdisyn eller støtter samme religion.

Den tyske sosiologen Ferdinand Tönnies forklarer to typer samfunn som baserer seg på ulik grad av fellesskap. Den første typen, som ble kalt *Gemeinschaft*, baserer seg på samhold og kjærlighet som ofte er assosiert med storfamilier i førmoderne tid, mens *Gesellschaft*-samfunn er preget av moderniseringens tid hvor individualisme og egeninteresse står kraftigere enn fellesskapet som tidligere var mer basert på felles tro (Ferdinand Tönnies, 1887, referert i Tjora, 2018, s. 19-21). Fellesskap er ikke noe som oppstår uten innsats fra de involverte. Tjora (2018, s. 15) tar for seg en rekke ulike tilnærminger til begrepet fellesskap, men en fellesnevner for alle fellesskap er at de skapes og oppleves gjennom ulike former for sosial interaksjon, samt at fellesskap er skjøre og må vedlikeholdes.

Et fotballag skaper og opplever fellesskapet sitt gjennom å møte på trening, kamper og lignende passive soner (Tjora, 2016). Dersom fotballtreningene slutter og den fysiske møteplassen forsvinner vil det bli vanskeligere å ta vare på fellesskapet. Dette skjedde blant annet under koronapandemien. En løsning hos det profesjonelle fotballaget Liverpool Football Club var å ha styrketreninger sammen gjennom videosamtale, og dermed tok de også vare på fellesskapet og fornyet det til en digital plattform som midlertidig løsning på pandemien (Carroll, 2020). I likhet med fotball ble det vanskelig å opprettholde normal drift

for svømmeklubber, med tanke på at svømmehallene ble stengt ned for å forhindre smittespredning. Norges svømmeforbund opprettet derfor en egen blogg med treningstips, som kunne utføres uten svømmebasseng, fra erfarne svømmetrenerer på sin hjemmeside (Norges svømmeforbund, 2020).

De aller fleste mennesker har i noen grad et sosialt behov. Tjora (2018) sier at fellesskap innebærer blant annet samvær, interaksjon og kommunikasjon med andre mennesker. Ifølge Schiefloe (2019, s. 339-340) oppstår fellesskap mellom individer når koblingen blir varig og stabil. Med andre ord kreves det kommunikasjon og stabilitet over en tid før det kan sies å være et fellesskap, men når dette skjer vil fellesskapet oppleves som trygt for de involverte, for eksempel gjennom deltakelsen i et idrettslag. Selv om medlemmet ikke har interaksjon eller kommunikasjon med hvert enkelt grupped medlem, så utgjør samværet de har som gruppe et fellesskap, som gir tilhørighet til hverandre. En svømmeklubb eller et fotballag som har lik bekledning, kan være et slikt eksempel. Det er ikke nødvendigvis slik at alle kjenner til alle i en idrettsklubb, men dersom medlemmene møter noen i samme idrettsantrekk kan de umiddelbart anerkjenne de som medlemmer av samme fellesskap.

Ifølge Hagen (2012, s. 129) er et kollektivt handlingsproblem en av kildene til fellesskap. Et godt eksempel på dette er fagforeninger som sosiologen Max Weber brukte som eksempel på moderne Gemeinschaft-samfunn (Tjora, 2018, s. 21). Fagforeninger har en lang tradisjon i Norge, og tilbyr et fellesskap som forhandler på vegne av arbeiderne. Et frivillig fellesskap som eksisterer for å hjelpe medlemmene gjennom forhandlinger med arbeidsgiver, og motsatt for arbeidsgivere som også har fagforeninger som forhandler på vegne av dem i samtaler med arbeidstaker. Det kollektive handlingsproblemet til arbeiderne blir samlet gjennom en fagforening, og fagforeningene har egne avdelinger på hver arbeidsplass som skaper et tettere samarbeid, samt et fellesskap på arbeidsplassen gjennom en felles interesse. Dette gir et bedre innsyn i hva som er ønsket på arbeidsplassen, som igjen kan tas videre og brukes i sentrale- og lokale forhandlinger. I likhet med fagforeninger finner vi elevråd i skolen, der elevene forhandler med skoleledelsen på vegne av elevenes interesser. Innenfor lagidretter finnes det også utvalgte representanter som kommuniserer med treneren på vegne av spillergruppens ønsker, og er dermed en slags fagforening innad idrettslaget.

Tilhørighet er en viktig del av begrepet fellesskap, for både enkeltindivider og samfunnet. Det å føle seg som del av et større fellesskap er et av kriteriene for et samfunn (Aakvaag, 2008, s. 89-90). Tjora foreslår 5 ulike flater til å forstå spesifikke aspekt, eller som kilde, til fellesskap (Tjora, 2018, s. 132-134). De fem flatene kan kategoriseres som kommunikative,

materielle, biografisk-kulturelle, kognitive og praksisrelaterte. Eksempler på de fem flatene er kommunikasjon, tid og sted, identifikasjon, aktivitet og situasjonsforståelse. Det kreves med andre ord ulike kriterier for å forklare ulike aspekter eller kilden til et fellesskap. Et fotballags fellesskap kan for eksempel forklares med at den kommunikative flaten er både muntlig og gjennom kroppsspråk. I tillegg til subtile tegn som blick eller spesifikke håndsignaler laget innad i laget, for eksempel ved en innøvd frisparkvariant. Tid og sted for fotballaget kan være fysisk tilstedeværelse på trening, og identifikasjon kan være ytre kjennetegn som lik bekledding eller at alle andre lag i ligaen er en felles fiende som de vil slå. Aktiviteten er selvsagt gjennom fotballtreninger der alle har ulike oppgaver og ansvar, og den siste flaten, situasjonsforståelse, vil komme til syne gjennom at alle som er del av laget skjønner hva som skjer. For eksempel når treneren blåser i fløyta så skjønner alle at de skal samles. Det er med andre ord viktig at man kan mestre sosiale og kulturelle koder for å delta i ulike fellesskap på bakgrunn av de mange og ulike kriteriene innad i hvert fellesskap. Man må ha en forståelse for hva som er godtatt adferd og hvilken oppførsel som forventes innad i de ulike fellesskapene. En slik kompetanse kan betegnes som sosial kompetanse (Schieffloe, 2019, s. 343).

Til å forstå begrepet fellesskap ytterligere brukes begrepet om sosial kapital. Coleman (1988) forklarer sosial kapital som et sosialt fenomen som forekommer i relasjon mellom mennesker, og han anvender begrepet sosial kapital som et kollektiv gode og ressurs for alle, ikke bare for det direkte involverte enkeltindividet. Coleman (1988) viser til et eksempel der arbeiderne i en lukket familiebedrift vil ha høy troverdighet i møte med kjøpere, fordi familien vil sanksjonere arbeideren dersom de ikke opptrer redelig. Dermed har familien makt til å fjerne det som Tjora (2018) definerer som kilder for fellesskap, og den sosiale kapitalen innad i familien blir dermed til et gode for kjøperen. Sosial kapital, spesielt innad i familien, er svært betydningsfull på grunn av potensialet for atferds-regulering og sosiale sanksjoner (Coleman, 1988). For eksempel vil det bli vanskeligere for barn, av foreldre som vektlegger utdanning som et gode, å droppe ut eller å skulke skolen. Dette er fordi barnet kan få sosiale sanksjoner gjennom den sosiale kapitalen i familien, som for eksempel mindre tv-tid, mer husarbeid eller bli nektet å dra på fotballtrening. Gjennomslagskraften for denne atferds-reguleringen har et høyere potensial på grunn av at det er en sosial kapital innad familien. Man kan, i likhet med sosial kapital innad familien, bruke begrepet til å forstå fellesskap innad i fotball- og svømmeklubber.

Putnam så i likhet med Coleman på sosial kapital innad i nettverk som betydningsfullt i form av en sammenbindende sosial kapital, men bruker i tillegg begrepet brobyggende sosial kapital for å forstå sosial kapital som relasjon mellom nettverk (Putnam, 2000). Putnam bruker menigheten som eksempel på både sammenbindende- og brobyggende kapital fordi den samler de som har samme livssyn på religion, samtidig som den bygger bro på tvers av andre identiteter eller sosiale strukturer som etnisitet og klasse. I likhet med menigheten kan vi se på både utdannings- og idrettsfeltet som et fellesskap som skal bygge bro og forene mennesker på tvers av sosiale grupper. For eksempel kan mennesker med ulik etnisitet samles gjennom interessen for et fotballag.

3.3 Kapital og klasseteori

Klasseforskning har lang fagtradisjon tilbake til Karl Marx og Max Weber, der førstnevnte bestemte samfunnsklassene ut fra helheten i produktivkrefter og produksjonsforhold, mens Weber drar klassebegrepet videre og ser på både politikk, status og sosial makt, i tillegg til økonomi og livsstil, som faktorer for hvilken klasseposisjon du har i markedet og hver enkelt sine livssjanser (Bourdieu, 1995, s. 16-19). Bourdieu ser i likhet med Weber, men også Marx, på klasse som et reelt begrep, men har sitt hovedpoeng i at klasse henger sammen og må forklares gjennom flere dimensjoner, som ulike former for kapital, sosiale felt og rom og habitus (Bourdieu, 1984; 1995). Bourdieu bruke økonomisk, kulturell og sosial kapital for å plassere folk i en klasseposisjon. Disse formene for kapital, samt sosiale felt og rom, kommer vi tilbake til senere.

Klasseforskning har alltid vært et diskutert tema, og det har vært diskutert ulike syn på klasseforskning i internasjonale fagdebatter over lang tid. Disse diskusjonene går hovedsakelig ut på to syn (Arntzen, 2002, s. 11-12). Det ene er hvorvidt klasseanalyse er relevant til å forstå strukturen i dagens samfunn, og det andre er hvordan klassebegrepet skal bli forestilt både empirisk og teoretisk. Noe av kritikken til hvorvidt klasseanalyse er relevant i dagens samfunn baserer seg på at det globale vestlige samfunnet ikke har klare skiller i befolkningen, der den manuelle arbeiderklassen blir mindre og en større middelklasse vokser fram (Arntzen, 2002, s. 11-12). I tillegg til er samfunnet i større grad mer åpent for sosial mobilitet mellom klassene enn tidligere, samt fremveksten av et statlig sikkerhetsnett i velferdsstaten som bedrer livssjanser og kvalitet. Pierre Bourdieu var blant forskerne som så på klassebegrepet som relevant i det postmoderne samfunnet, og begrepene om kapital og sosiale felt -og rom er brukt som teoretisk rammeverk for å belyse denne studien. Dette

forutsetter et syn om at det norske klassesamfunnet ikke var på hell, slik som antatt i boken *Klassesamfunnet på hell* fra 1987 (Toft & Flemmen, 2019).

I dagens samfunn finnes det ulike måter for å inndele befolkningen i klasser. For eksempel den britiske sosiologen John Goldthorpe sitt klasseskjema med syv klasser. Slik har disse blitt brukt av sosiologen Kirsten Ringdal i norske studier av sosial mobilitet: Øvre- og nedre serviceklasse, høyere- og lavere rutinefunksjonærer, selvstendige, bønder og fiskere, faglærte- og ufaglærte arbeidere (Ringdal, 2010). I senere tid har forskere laget et Bourdieu inspirert klasseskjema for norske forhold, hvor de deler befolkningen i Norge inn i fem ulike klasser: Overklassen, øvre- og nedre middelklasse og faglært- og ufaglært arbeiderklasse (Andersen & Ljunggren, 2021).

3.3.1 Økonomisk, kulturell og sosial kapital

Kapital er et begrep som er godt kjent i økonomisk sammenheng. Ifølge Bourdieu er kapital definert som knappe ressurser det konkurreres om, og den mengden kapital du besitter gir makt og er bestemmende for hvilken klasseposisjon du har (Aakvaag, 2008, s. 151-153). Videre sier Aakvaag at alle tre kapitaltypene står selvstendig fordi de ikke kan reduseres til hverandre, men økonomisk kapital er den viktigste typen kapital (Hansen & Engelstad, 2005, s. 166). Begrepet økonomisk kapital er likt begrepet som vi finner innenfor økonomiens terminologier, men skiller seg ved at Bourdieu anser alle økonomiske ressurser som kan brukes til å skaffe avkastning som økonomisk kapital. Det vil si at en traktor blir sett på som økonomisk kapital fordi det er et redskap bonden kan bruke til å gi økonomisk avkastning. Bonden bruker for eksempel en traktor til å spre gjødsel fordi det er mer effektivt enn manuell arbeidskraft, og vil dermed gi økonomisk avkastning i form av at man trenger færre lønnete arbeidere for å gjøre samme jobben.

Ifølge Bourdieu er kulturell kapital en beherskende høykultursom som er sett på som legitim i samfunnet ut fra middel- og overklassens livsstil og verdier. Den øvre delen av samfunnet blir sett på som idealet alle skal strekke seg etter med tanke på dannelse (Bourdieu 1984; 1995; Hansen & Engelstad, 2005, s. 166-168). Kulturell kapital gir derfor, i likhet med økonomisk kapital, avkastning og makt, men i en mer abstrakt form i motsetning til økonomisk kapital som kan sees som mer konkret. Det finnes likevel eksempler på kulturell kapital i formell form, og omtales av og til som utdanningskapital (Bourdieu 1995; Hansen & Engelstad, 2005, s. 166; Aakvaag, 2008, s. 152-153). Denne kulturelle kapitalen kommer til syne gjennom kunnskap og titler som er ervervet gjennom utdanningssystemet. Motsetningen

til formell kulturell kapital er uformell kulturell kapital. Uformell kulturell kapital er mer kroppsliggjort og internalisert, og kan sees gjennom dømmekraft og vurderingsevne om hva som er legitim høykultur i samfunnet. For eksempel hva som er god kunst, spille et instrument eller like musikk (Bourdieu, 1995, s. 58). Dette er kulturell kapital som vanligvis ikke er lært på skolen, men gjennom danning og primærhabitus. Til eksempel kan høy kulturell kapital i form av en doktorgrad gi tilgang på stillinger og posisjoner i markedet som ellers ville vært utilgjengelig.

Den tredje og siste kapitaltypen er sosial kapital, og brukes i likhet med de andre kapitaltypene til å gi avkastning og makt. Bourdieu ser på sosial kapital fra et aktørperspektiv der sosiale relasjoner og nettverk kan brukes som en ressurs til å oppnå et bestemt formål (Bourdieu 1984; 1995; Hansen & Engelstad, 2005, s. 166; Schiefloe, 2019, s. 378; Aakvaag, 2008, s. 153). Det kan for eksempel være å bruke kontakter til politisk innflytelse, eller å få tilgang til posisjoner i arbeidsmarkedet gjennom sine relasjoner og nettverk.

3.3.2 Sosiale felt og rom

I forsøk på å tilegne folk en klasseposisjon bruker Bourdieu *det sosiale rom* (Bourdieu 1984; 1995, s. 35; Hansen & Engelstad, 2005, s. 166-169; Aakvaag, 2008, s. 153). Poenget med det sosiale rom er at det er et todimensjonalt rom med to akser som bygger på kapitaltype og kapitalmengde, og posisjonen i det sosiale rom er ment å speile en persons klasseposisjon i samfunnet. Den vertikale akse er samlet kapital uavhengig av hvilken type, mens den horisontale akse er sammensetningen av økonomisk- og kulturell kapital (Bourdieu 1995, s. 35; Hansen & Engelstad, 2005, s. 166-167; Aakvaag, 2008, s. 153). Kapitalsammensetningen i det sosiale rommet kan være både symmetrisk og asymmetrisk (Bourdieu, 1995, s. 34-35; Hansen & Engelstad, 2005, s. 166-167). Det vil si at personer kan ha høy sammensetning av alle kapitaltypene, og man kan ha mye av for eksempel økonomisk kapital og lite kulturell kapital. En profesjonell fotballspiller uten utdanningskapital vil for eksempel være et eksempel på en asymmetrisk posisjon med mye økonomisk kapital og mindre kulturell kapital. Det er viktig å nevne at posisjoner i det sosiale rom er objektive og bare defineres i relasjon til andre objektive posisjoner (Bourdieu, 1995, s. 32-34). Dette vil si at posisjonene i det sosiale rom eksisterer og påvirker individene uavhengig om de er bevisst eller ubevisst på det, i tillegg til at posisjonene er avhengig av hverandre (Bourdieu, 1995, s. 32-34; Aakvaag, 2008, s. 153-155). Noen må befinne seg langt nede i det sosiale rom dersom andre skal befinne seg høyt oppe. For eksempel er det ikke mulig å være rik uten at noen er fattig, eller

god i fotball uten at noen er dårlige. Motsetningene i det sosiale rom er med andre ord grunnlag for konflikt og maktkamp der alle ønsker å forbedre eller reprodusere sin posisjon.

Det sosiale rom gjenspeiler et individs klasseposisjon, men uavhengig av hvilken posisjon du har i det sosiale rom, så har du også en posisjon innenfor *det sosiale felt*. Et sosialt felt kan være sfærer, arenaer og institusjoner innenfor det sosiale rom (Bourdieu 1984; 1995; Aakvaag, 2008, s. 154-155). I likhet med det sosiale rom så er det et samspill mellom posisjonene i det sosiale feltet, i tillegg til at posisjonene eksisterer som objektive strukturer. Dette vil si at vi kan omtale både utdanning og idrett som avgrensede sosiale rom, eller sosiale felt. Sosiale felt bygger i likhet med sosiale rom på en hierarkisk rangering, men i det sosiale felt er det kun den spesifikke kapitalen innad i feltet som er gjeldende. Det vil si at man kan befinne seg øverst i et felt, samtidig som man befinner seg nederst i et annet felt. Innenfor utdanningsfeltet er for eksempel en professor høyere enn en bachelorstudent, og innenfor idrettsfeltet er for eksempel profesjonelle utøvere høyere enn amatører og mosjonister. Professoren kan likevel befinne seg under bachelorstudenten innenfor idrettsfeltet, dersom bachelorstudenten for eksempel er toppidrettsutøver og professoren er mosjonist. Dette eksemplet viser hvordan den feltspesifikke kapitalen din ikke nødvendigvis er gyldig innenfor et annet felt.

3.4 Sosial mobilitet og klassereise

Klasseposisjon er som sagt et diskutert tema, og noe av diskusjonen går på ulikheten i livssjanser som medfølger sosial klasse. «En persons levekår bestemmes i stor grad av tilgangen til økonomiske ressurser, men også av tilgangen til helse, arbeid, utdanning, familierelasjoner og sosialt nettverk» (Markussen & Røed, 2016, s. 61). Med bakgrunn i at personers levekår bestemmes ut fra ressurser og tilgangen på goder, så er det viktig med sosial mobilitet innad samfunnet for å skape sjanselighet. Likhet i muligheter, som egalitære samfunn baserer seg på, bygger grunnlag for sosial mobilitet (Markussen & Røed, 2016, s. 61). Sosial mobilitet forstås som en prosess der enkeltindividet endrer sin klasseposisjon i forhold til utgangspunktet (Schieffloe, 2019, s. 276-277). Markussen og Røed (2016, s. 61) forklarer sosial mobilitet med at hver person har muligheten til å forbedre sine levekår gjennom innsats, og at levekårsforskjeller ikke automatisk blir reprodusert gjennom generasjoner. Ifølge Bourdieu kan den individualistiske idretten svømming knyttes til ambisjonen om sosial mobilitet (Bourdieu, 1995, s. 205).

I forlengelsen av begrepet om sosial mobilitet kan vi skille mellom intragenerasjonsmobilitet og intergenerasjonsmobilitet (Ringdal, 2010, s. 185).

Intragenerasjonsmobilitet, eller karrieremobilitet, handler om enkeltindividets endring av klasseposisjon gjennom karrieren, mens intergenerasjonsmobilitet handler om endringen av klasseposisjon mellom generasjoner. Ringdal (2010) påpeker at sistnevnte er mest brukt innenfor forskning, og at foreldrene sin klasseposisjon brukes som utgangspunkt for å undersøke sosial mobilitet mellom generasjoner. For eksempel kan et barn oppvokst i fattigdom bli profesjonell fotballspiller, og dermed flytte seg fra en klasse til en annen. Barnet har med andre ord utført en klassereise mellom to klasser (Hansen & Wiborg, s. 197).

4 Metode

I dette kapitlet skal jeg begrunne mine metodiske valg, og forklare hva som er blitt gjort i selve forskningsprosessen. Jeg vil begynne kapitlet med å forklare hvorfor jeg har valgt intervjuetode og semistrukturerte intervju som metodisk tilnærming. Deretter vil jeg redegjøre for datainnsamlingen og dataanalysen, evaluere datas reliabilitet og validitet, før jeg avslutningsvis redegjør for etiske sider og retningslinjer i dette prosjektet.

4.1 Intervju som metode

Med min problemstilling er jeg interessert i å undersøke hvordan temaet fellesskap og dannelselse henger sammen med feltene idrett og utdanning, og hvilke egenskaper og verdier barn kan lære gjennom deltakelsen av et idrettsfellesskap og ta med seg inn i utdanningsfeltet. Både Thagaard (2018, s. 53 og 90-91), Tjora (2021, s. 127-128) og Brinkmann og Tanggaard (2012, s. 17-20) beskriver intervju som en velegnet metode for å komme så tett som mulig på informanten sine opplevelser og skaffe kunnskap om menneskers livssituasjon. Med andre ord hva de som blir intervjuet opplever og forstår av seg selv og sine omgivelser, og hvilke tanker, opplevelser og holdninger de selv har.

Intervju er med andre ord en godt egnet metode for å forstå opplevelsen av fellesskap og dannelselse sett fra informantenes side. Ved å bruke trenere som nøkkelinformanter kan jeg få et mer langsiktig inntrykk av feltet over tid ved å bruke deres perspektiv, kontra å bruke foreldre eller barn. Trenere har mest sannsynlig drevet på med idretten selv og vært en del av miljøet, og har kanskje barn eller har hatt barn som har vært aktive i samme type miljø. Trenere er derfor på mange måter mer innenfor idrettsfeltet enn foreldre som står på sidelinjen, og kan dermed gi meg mer relevant data. Barn er kanskje for unge til å både reflektere og forstå

forskningsprosjektet, samt at barn kan drive på med mange ulike aktiviteter i ung alder og slutte, i motsetning til en trener som har et bredere perspektiv i form av lengre livserfaring og tid innenfor idrettsfeltet.

En trener uten kobling til skolen, eller utdanningsfeltet, kan ha vanskelig for å se sammenhengen mellom idrett og skole. Lærere blir derfor viktige informanter for å belyse problemstillingen min, særlig underproblemstilling tre. En lærer blir på samme måte som treneren mer inne i utdanningsfeltet enn foreldre og barn, og det er derfor mer hensiktsmessig å intervjuere lærere. Det er både viktig og interessant for forskningen å finne ut hvordan trenere som nøkkelinformanter, og lærere, opplever og forstår seg selv og sin rolle i ulike omgivelser. Både lærere og trenere er på mange måter rollemodeller for barn, og det er derfor viktig at de forstår sin egen påvirkningskraft. Med dette i bakhodet bestemte jeg meg for å bruke intervju som metode fordi det vil gi et godt utgangspunkt for å svare på problemstillingene.

4.2 Dybdeintervju

Den britiske psykologen Ian Parker (2005), gjengitt av Brinkmann og Tanggaard (2012, s. 24), sier at det ikke finnes intervjuer som er hundre prosent ustrukturerte. Dette kommer av at forskerens kunnskapsinteresse innenfor et felt alltid er førende for intervjuet. Dette vil si at dersom en forsker ønsker å forske på skader innenfor idretten fotball, så er det umulig å ikke snakke om fotball i intervjuet. Forskerens ønske om å oppnå kunnskap legger føringer for intervjuet, uavhengig av hvor strukturert eller ustrukturert intervjuet er lagt opp til å være.

Thagaard (2018, s. 90-93) sier forskningsintervjuer utformes på forskjellige måter. På den ene siden har du et intervju med lite struktur, som er mer en samtale mellom forsker og informant om hovedtemaet i prosjektet. På den andre siden har du et intervju med mye struktur der spørsmålene er utformet på forhånd og i fastsatt rekkefølge. For mitt prosjekt valgte jeg en semistrukturert intervju type, også kalt dybdeintervju (Tjora, 2021, s. 127). Dette er en intervju type som ligger mellom de to overnevnte eksemplene, og baserer seg på en delvis struktur. Temaet for intervjuet er stort sett fastsatt på forhånd, men rekkefølgen på spørsmålene er mer flytende. Dette skaper fleksibilitet, og dermed kan man tilpasse spørsmålene til informanten, samt legge til spørsmål som ikke var planlagt på forhånd.

Et semistrukturert intervju passet min forskningsprosess best på grunn av at det er en fordel å begynne med hva-spørsmål før man bestemmer seg for hvordan-spørsmål i semistrukturerte intervju prosjekt (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 26-27). I startfasen av prosjektet gjorde jeg dette ved å først finne ut av hva jeg ville forske på, etterfulgt av en bred

litteraturgjennomgang før jeg konkret bestemte meg for hvordan framgangen i prosjektet skulle se ut. Dette er en viktig prosess slik at man begrenser temaet sitt etter hvert, og i tillegg gjør seg mer forberedt som forsker på hva man bør være oppmerksom på i gjennomføringen av et intervju (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 27-28).

4.3 Datainnsamling

4.3.1 Utvalg og rekruttering

For å svare på problemstillingen min valgte jeg å intervjuere lærere og trenere fordi de kan se fellesskapet i idrett og skole fra utsiden, kontra barn som er aktive deltakere i fellesskapet. Læreren eller treneren vil også delvis være en del av fellesskapet, men på en mer distansert måte som voksenperson. I tillegg til dette tror jeg at voksne kan ha en mer reflektert tankegang rundt tematikken. Barn er flinke til å svare på konkrete hendelser, men gir vage svar på mer generelle spørsmål (Thagaard, 2018, s. 97). Det er for eksempel ikke sikkert at et barn har gjort seg noen tanker om hvorfor de spiller fotball, eller hvordan man skaper et fellesskap. I tillegg kan sensitive eller private temaer føre til at informanten ikke ønsker å snakke eller utdype temaet (Tjora, 2021, s. 162). De som opplever utenforskap i idretten sin, vil sannsynligvis slutte. Dette fører til at et intervjuutvalg med barn og foreldre ville vært mye mer selektivt enn med trenere. Trenere har sannsynligvis en bredere erfaring og lengre fartstid enn andre aktører, slik som barn eller foreldre. Treneren har mest sannsynlig også egenerfaring som aktør innenfor idretten, og kan derfor stilles retrospektive spørsmål om fellesskapet eller idretten har endret seg over tid. Her vil en trener med egenerfaring som utøver kunne trekke frem synspunkt fra når han selv var aktiv.

Hvor mange informanter man ønsker å intervjuere burde bestemmes ut fra prosjektets varighet, rammer og ikke minst ressurser. Normalt sett vil rammen for et studentprosjekt ha 3-5 informanter, mens individuelle forskningsprosjekter har en ramme på 10-20 informanter (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 20-21). Brinkmann og Tanggard sier også at man som grunnregel skal gjennomføre relativt få intervjuer for å analysere de skikkelig, samt ikke drukne i mengden data. Men det helt ideelle vil være å intervjuere til man når et metningspunkt, altså at intervjuer ikke lengre gir deg ny og relevant kunnskap.

Rekrutteringen min ble gjort på bakgrunn av det Tjora (2021, s. 145-146) omtaler som et strategisk utvalg. Et strategisk utvalg er basert på at informantene kan uttale seg på en reflektert måte om den forhåndsbestemte tematikken. Det ble i planleggingsfasen for dette prosjektet planlagt for 10 intervjuer med variert utvalg i både i kjønn, alder og erfaring.

Planen var å intervju minst to trenere i svømming, to trenere i fotball og to lærere, og gjerne trenere for begge kjønnsgrupper innenfor idrettene dersom det lot seg gjøre. Jeg ønsket i tillegg å holde meg til Tromsø med tanke på praktisk utførelse av intervjuene. Intervjuene kunne selvfølgelig blitt gjort digitalt dersom det ikke lot seg gjøre å skaffe informanter i Tromsø, men jeg ønsket også å legge til rette for et best mulig intervju. For å få et best mulig intervju burde man la informanten velge hvor intervjuet skal finne sted (Tjora, 2021, s. 135-136). Dette gjøres for at informanten skal føle seg trygg og hjemme, og legger dermed grunnlaget for en avslappet stemning rundt intervjuet.

Til slutt endte jeg opp med syv gjennomførte intervjuer på rundt 40-50 minutter per intervju. Innenfor idretten svømming fant jeg ut at de ikke skilte treningsgrupper basert på kjønn, slik som det for eksempel gjøres innenfor fotball, men jeg fikk tak i to informanter som er trenere for ulike alderskull. Innenfor idretten fotball fikk jeg tak i to trenere. Den ene er trener for et jentelag og den andre er trener for et guttelag. Og til slutt intervjuet jeg tre lærere, som i tillegg hadde egen idrettserfaring som trener og utøver.

4.3.2 Informanter

I prosjektet ble det rekruttert syv informanter. Under rekrutteringen til prosjektet fant jeg ut at det var vanskelig å få nok informanter, og særlig til å fylle alle ønsker som var planlagt på forhånd. Jeg forsøkte, uten særlig hell, via e-post å rekruttere samtlige fotballtrenere for barn i alderen 13-16 år i Tromsø, både jentelag og guttelag. Jeg endte derfor opp med å bruke de informantene som takket ja, uavhengig av kjønn, alder og erfaring. Når det kom til rekruttering av svømmetrenerne var det et relativt lite utvalg å velge mellom på grunn av idrettens størrelse i Tromsø, så her valgte jeg to informanter som selv ønsket å stille opp etter en generell forespørsel til et av idrettslagene. Lærerinformanter gror heller ikke på trær, og viste seg å være utfordrende å få tak i. Etter mange henvendelser via både e-post og bekjente endte jeg likevel opp med tre lærere, der en av dem også har tidligere trenererfaring. Denne ene informanten kunne dermed vært i kategorien som trener, men ble i hovedsak rekruttert som lærer på grunn av at han ikke er trener for øyeblikket.

Informantene jeg fikk innenfor svømming var en mann og en kvinne, begge mellom 20-25 år. Informantene innenfor fotball var to menn, begge mellom 40-50 år. Og til slutt var alle tre lærerinformantene menn mellom 20-30 år. Erfaringsmessig hadde lærerne mellom 2-5 års arbeidserfaring som lærer, svømmetrenerne hadde mellom 2-10 års erfaring som trener og fotballtrenere hadde mellom 5-10 års erfaring. Samtlige informanter har i tillegg egen

erfaring innenfor idrett på ulike nivåer. Tre informanter har drevet med toppidrett, og fire informanter har holdt på med breddeidrett. Begge trenerinformantene innenfor fotball hadde også egne barn som de var trener for. I tillegg var alle informantene norske, utenom en, og hadde foreldre med ulik grad av universitetsutdanning. Med tanke på oppgavens flyt vil alle informantene bli gjengitt med fiktive navn. Svømmetrenerne blir kalt «Silje» og «Per», og fotballtrenerne blir kalt «Aleksander» og «Asgeir», mens lærerne blir kalt «Sindre», «Hans» og «Mathias».

4.3.3 Intervjuguide

En intervjuguide krever at man planlegger godt på forhånd, slik at spørsmål om sentrale temaer i forskningen blir med og at man kan være fleksibel i intervjusituasjonen (Thagaard, 2018, s. 95). I tillegg er det viktig å utforme en intervjuguide for å kunne gi et godt grunnlag for å utføre en analyse av datamaterialet i ettertid. Jeg utformet intervjuguiden ut fra de tre hovedfasene i et dybdeintervju. Hver fase har en hensikt, og den første fasen er oppvarmingsfasen som er ment for å stille enkle og konkrete spørsmål som ikke krever noe spesiell refleksjon. Dette kan i tillegg hjelpe informanten med å føle mestring ovenfor intervjusituasjonen, samt skape en trygghet og relasjon mellom informant og forsker (Tjora, 2021, s. 159-160). I mitt intervju ble dette gjort i del en, som også ble kalt for bakgrunnsspørsmål. Denne oppvarmingsfasen ble gjort med bakgrunnsspørsmål om informanten sitt liv. For eksempel hvilken utdanningsbakgrunn informanten og foreldrene har, eller hvor gammel informanten er.

Fase nummer to er den mest sentrale delen av intervjuet. Denne fasen handler om refleksjonsspørsmål, og er ment for at informanten skal gå mer i dybden på spørsmålet med egne fortellinger og erfaring. Det er vanlig å stille spørsmål som oppfordrer informanten til å beskrive eller fortelle. Det er også viktig å ha oppfølgingsspørsmål eller omformuleringer klare om nødvendig (Tjora, 2021, s. 160). Noen informanter kan snakke seg gjennom hele intervjuguiden din bare ut fra et spørsmål, mens andre vil trenge mer oppfølgingsspørsmål eller stikkord for å utdype svarene sine. Tjora (2021, s. 160) nevner også pinlig stillhet som en teknikk man kan anvende for å få informanten til å utdype svarene sine. Teknikken utføres ved at intervjuer venter lengst mulig med å stille oppfølgingsspørsmål, slik at det blir et slags tomrom og en pinlig stillhet. Denne pinlige stillheten skal føre til at informanten heller velger å utdype svare sine enn å sitte i en pinlig situasjon. For å avslutte intervjuet uten en pinlig stemning mellom intervjuer og informant er det greit å bruke den tredje fasen,

avrundingsspørsmål. Her drar man oppmerksomheten bort fra refleksjonsspørsmål og normaliserer samhandlingen (Tjora, 2021, s. 160). Temaer man kan snakke om her er for eksempel hvordan forskningsprosjektet skal jobbes med fremover eller hvordan intervjuet skal behandles i ettertid. Det er i tillegg viktig at informanten takkes for sin deltakelse, uavhengig av hvor nyttig informasjon du har fått, slik at det avsluttes med en god stemning og at eventuelle spørsmål i ettertid kan gjenopptas.

Intervjuguiden for dette prosjektet ble utarbeidet i tråd med de tre fasene til Tjora (2021) som er nevnt ovenfor. Intervjuguiden starter med en introduksjon om hva intervjuet blir å inneholde, etterfulgt av fire oppvarmingsspørsmål om informantens liv. Hoveddelen av intervjuet bestod av elleve refleksjonsspørsmål, som alle hadde oppfølgingsspørsmål eller stikkord utarbeidet på forhånd. Noen av stikkordene var for eksempel utenforskap, ekskludering, gruppedannelser og tilhørighet. Dette er ord som kan knyttes direkte opp mot temaet i problemstillingen, og var derfor veldig viktig å ha med i intervjuguiden slik at jeg som intervjuer kunne minnes på sentrale begrep og temaer som kan knyttes til min forskning. Avslutningsvis i intervjuguiden ble informantene spurt noen avrundingsspørsmål. For eksempel om de hadde noe usagt eller ønsket å snakke mer om et tidligere tema. Informantene ble også spurt om hvordan de følte deltakelsen i intervjuet gikk, før de ble informert om veien videre i prosjektet mitt og takket for deltakelsen.

4.3.4 Gjennomføring av intervju og transkribering

Den vanligste måten å gjennomføre et intervju på er ansikt til ansikt mellom intervjuer og informant, men det kan også gjennomføres over e-post, telefon, spørreskjemaer, i grupper, eller andre digitale plattformer (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 18; Thagaard, 2018, s. 92). I samtlige intervjuer benyttet jeg meg av den mest vanlige formen, ansikt til ansikt alene med informant. Det første intervjuet som ble gjort var et prøveintervju med et familiemedlem med tidligere trenererfaring. Familiemedlemmet har ingen tilknytning til studien og ble utelukkende brukt som en forsøkskanin for å teste intervjuguiden og intervjusituasjonen. Prøveintervjuet ble en lærerik opplevelse som ga meg nyttige erfaringer. Min trygghet som intervjuer, og generelt i hele situasjonen, økte. Prøveintervjuet gjorde meg rett og slett mer komfortabel. Tjora (2021, s. 172) sier at etter to til tre intervjuer er det vanlig at intervjuguiden blir såpass kjent at man frigjør seg mer fra intervjuguiden, og dermed får en bedre flyt i samtalen. Tjora sin uttalelse samsvarer absolutt med min opplevelse. I tillegg til en økt trygghet fikk jeg testet at teknisk utstyr fungerte, og ble oppmerksom på svakheter i

intervjuguiden. Teknisk utstyr som datamaskin for å skrive notater og lydopptaker på både telefon og manuell opptaker fungerte, men plasseringen ble endret etter svak lyd under prøveintervjuet. Det ble også gjort små justeringer på enkelte spørsmål, slik som omformuleringer til et mer allment språk eller utdyping av spørsmålet. For eksempel ble begrepet sosioøkonomisk status utdypet slik at alle informanter forstod hva begrepet innebar.

Alle intervju ble gjennomført på informantenes prinsipper. Lokasjonen for intervjuene varierte fra kontorlokale på informantens arbeidsplass, klubbhus tilhørende informantens idrettslag og universitetet. Dato og tidspunkt på dagen ble også gjort i samråd med informanten slik at de kunne tilpasse hverdagen sin best mulig. Det ble satt av 1 time til hvert intervju, men i praksis tok selve gjennomføringen av intervjuet rundt 40-50 minutter, men totaltiden ble cirka 1 time med prat før og etter intervjuet. Praten før intervjuet bestod blant annet av å informere om rammene rundt prosjektet, og gjennomgang av samtykkeskjema og intervjuguide slik at informanten var kjent med betingelsene rundt intervjuet og prosjektet.

Ved første møte med informanten forsøkte jeg å opprette en god relasjon så raskt som mulig. I et intervju har forholdet mellom intervjuer og informant betydning for hvordan vi utvikler data, og det er derfor viktig å være bevisst på at forskerens nærvær kan prege informanten (Thagaard, 2018, s. 16). Under intervjuet ble det derfor anvendt prober. Prober er signal om at vi er interessert i det motparten prater om (Thagaard, 2018, s. 96). Disse probene kan komme i fysiske former slik som et anerkjennende nikk, eller i en kort verbal form som «ja» eller «mhm». Bruken av prober førte i mange tilfeller til at informanten ble oppmuntret til å fortsette og snakke eller utdype det som ble sagt. Dette førte til at intervjuet lignet mer på en samtale, kontra et intervju som er preget av et asymmetrisk maktforhold mellom intervjuer og informant med en forventet formalitet om at spørsmål skal bli stilt etterfulgt av svar (Tjora, 2021, s. 172; Thagaard, 2018, s. 91).

I etterkant av hvert intervju ble det laget et refleksjonsnotat. Dette notatet ble laget så raskt som mulig etter intervjuet var gjennomført slik at mest mulig informasjon satt friskt i minne. Notatene var cirka en halv side, og oppsummerte kort hva informanten hadde sagt. Notatet startet en refleksjonsprosess i tillegg til at det ble brukt i forkant av transkriberingen som en oppfriskning for å komme i gang med arbeidet. For å transkribere intervjuene ble UiO sitt nettskjema og diktafon for mobiltelefon benyttet, i tillegg til en manuell diktafon i tilfelle det skulle oppstå tekniske problemer. UiO sitt nettskjema og diktafon-applikasjon sender lydopptaket direkte til nettskjemaet og transkriberer det (UiO, 2017). Det er selvsagt ikke en metode som man kan stole blindt på, og det ble derfor også gjennomført en manuell og

fullstendig transkribering av dataene i tillegg. Noe av den automatiske transkriberingen stemte overens med det som ble sagt, men det var ofte at ord på dialekt ble misforstått. Ofte kan ord på dialekt ha en særegen betydning og være verdt å ta med, men man må ofte vurdere om man skal bruke dialekt eller normalisere transkripsjonen til et offentlig skriftmål (Tjora, 2021, s. 186). Med hensyn til personvern er det valgt en normalisering til bokmål i transkripsjonen. Tromsø sin størrelse, både i populasjon og geografisk område, fører til at en normalisering er hensiktsmessig for å beskytte informantene fra å bli gjenkjent. Informantene ble også lagret med kodennummer og pseudonymer på min datamaskin fordi det med tanke på konfidensialitet ikke burde lagres identifiserbare opplysninger på forskeren sin datamaskin (Thagaard, 2018, s. 24). Informasjon tilknyttet intervjuene ble lagret i egne mapper med hvert sitt kodennummer og hver informant fikk et eget fiktivt kallenavn.

Transkripsjon vil føre til tapt data på grunn av at det ikke er mulig å nøyaktig transkribere for eksempel kroppsspråk, tonelag eller ironi (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 34). Tjora (2021, s. 186) sier likevel at dersom intervjuer selv transkriberer og er med videre i forskningen vil det føre til mindre informasjonstap. Dette er på grunn av at lesingen av transkripsjonen i ettertid vil føre intervjuer tilbake til situasjonen, i motsetning til forskningsarbeid der forsker ikke selv har deltatt på alle intervjuer eller transkribert alt selv.

4.4 Etikk

I all vitenskap kreves det et sett med etiske retningslinjer for hvordan forskeren skal opptre. Disse etiske prinsippene krever at forskeren er oppriktig og nøyaktig gjennom hele forskningsprosessen. Det mest grunnleggende etiske prinsippet er at man skal unngå plagiat av andres arbeid, og anses som et alvorlig brudd på de etiske retningslinjene som er satt av «De nasjonale forskningsetiske komiteer» (Thagaard, 2018, s. 20). Korrekt kildehenvisning er derfor essensielt i alt forskningsarbeid.

4.4.1 Etiske retningslinjer tilknyttet intervju

I intervju eller andre sammenhenger der man behandler personopplysninger må man trå ekstra varsomt. Dette er opplysninger som kan gjøre personen gjenkjennbar i en eventuell publikasjon, som kan ha negative følger. Dersom en informant forteller en sårbar historie i fortrolighet om at det blir anonymisert kan det få negative konsekvenser for personen dersom han blir gjenkjent. Det samme prinsippet gjelder når man går til psykolog. Det er viktig med en tillitt til motparten om at personopplysninger blir behandlet på en etisk korrekt måte. En

måte å sørge for riktig behandling av personopplysninger er kravet om innvilget søknad. Prosjekter som behandler personopplysninger og gjennomføres i regi av universiteter, høyskoler og andre forskningsinstitusjoner har meldeplikt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, mens prosjekter utenfor disse institusjonene har meldeplikt til Datatilsynet (Thagaard, 2018, s. 22). For denne studien er det, i samråd med veileder, søkt om tillatelse til å gjennomføre intervjuer via SIKT. SIKT er et statlig organisert organ under Kunnskapsdepartementet, og ble i 2022 etablert etter en sammenslåing av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD), Uninett AS og Unit – direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (SIKT, 2022).

En forutsetning for å få innvilget søknaden hos SIKT var et utarbeidet samtykkeskjema. Samtykkeskjemaet ble gjort via SIKT sin egen mal, og krevde blant annet informasjon om forskningens formål, hvem som har tilgang til og behandler innsamlet data og hvem som er ansvarlig for prosjektet. Dette er nødvendig informasjon som informanten må bli informert om og godta frivillig. Et informert samtykke skal være frivillig, og ikke være avgitt på grunn av ytre press (Thagaard, 2018, s. 23). Et eksempel ville vært dersom et familiemedlem av meg hadde vært lærer og jeg hadde presset vedkommende til å delta ved å bruke vår familierelasjon som pressmiddel.

Et informert samtykke kan også brukes til å understøtte forskningens kvalitet. Begrepene validitet og reliabilitet brukes for å vurdere kvaliteten på forskning, og har en litt annen betydning for kvalitativ forskning siden begrepene opprinnelig var knyttet til kvantitativ forskning (Thagaard, 2018, s. 19). Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet, mens validitet handler om forskningens gyldighet. Et informert samtykke er med på å styrke forskningens reliabilitet og validitet. Skjemaet er for leseren et infoskriv om hva prosjektet handler om og hvordan det utføres, og dermed styrkende for forskningen sin pålitelighet med tanke på at det er gjennomgått en lovpålagt søknadsprosess. Samtykkeskjemaet kan også brukes i etterkant for å sjekke gyldigheten til forskningen. For eksempel for å gjennomgå om prosjektet hadde lov til å gjennomføre intervjuer og behandle personopplysninger.

4.5 Analysemetode

Til å analysere min forskning er det brukt en stegvis-deduktiv induktiv metode (Tjora, 2021, s. 20-21). Tjora forklarer at den induktive prosessen er oppfattet gjennom arbeidet fra data mot teori, og den deduktive prosessen er at man går fra det mer teoretiske til det mer empiriske. Den induktive prosessen vil med andre ord gå ut på å gå fra empirisk data til teori,

mens den deduktive prosessen vil være å gå fra en allmenn teori til empirisk data. Samlet vil SDI-metoden være en måte å analysere empirisk data på som bygger på nysgjerrighet og generaliserbar forståelse som mål (Tjora, 2021, s. 22-23). Til eksempel endret jeg problemstillingen på bakgrunn av innsamlet data. Dannelse og sosiale klasser fikk en større plass i mitt teoretiske rammeverk etter at empirien ble analysert på en induktiv måte.

4.5.1 Koding og kodegrupper

SDI-metodens koding operer med en induktiv strategi som er tredelt: Å ta utdrag av hoved essensen i det empiriske materialet, å redusere mengden empirisk materiale og til slutt legge til rette for generering av ideer på bakgrunn av detaljer i empirien (Tjora, 2021, s. 218). Tjora sier at kjennetegnet ved kodingen er at den skal være nær empirien. Man bruker gjerne ord, fraser eller setninger for å lage kodene så empirinære som mulig. Gjennom en slik koding vil man kunne få et stort antall koder siden de er laget på bakgrunn av empirien, og ikke forskningsspørsmål, problemstillinger eller teorier. Men til gjengjeld vil kodene fortelle noe om hva informanten konkret sier, og ikke bare hva informanten snakker om. Dette testes gjennom den deduktive delen av SDI-metoden. Man stiller spørsmål for å finne ut om kodene kunne vært laget før man startet kodingen, og om kodene representerer det informanten konkret sier, ikke bare hva informanten snakker om (Tjora, 2021, s. 224). Etter kodingen grupperer man kodene i grupper ut fra tematikken i kodene. Dersom man får mange kodegrupper kan det være hensiktsmessig å danne en ny gruppe som samler flere koder, eventuelt en restgruppe for de kodene som er mindre relevant. En tommelfingerregel sier at 3-5 relevante kodegrupper er tilstrekkelig som basis for analysedelen i en masteroppgave (Tjora, 2021, s. 232). Kodegruppene danner et grunnlag for hvordan man systematisk kan strukturere analysen og fremme et forskningsresultat.

5 Analyse og diskusjon

Igjennom arbeidet med analysen har jeg oppdaget at noen fortellinger gikk igjen innenfor hvert spørsmål i intervjuguiden, samt at noen spørsmål var enklere å ha en samtale rundt enn andre. Fellesskap var for eksempel enkelt å snakke om for alle informantene, mens temaet om klasse, eller sosioøkonomisk status, umiddelbart ga informantene en mer politisk korrekt holdning i måten de snakket på. Individualisme eller dannelse var ikke noe som ble spurt om direkte i intervju spørsmålene, men som kom frem som et naturlig samtaleemne gjennom de andre spørsmålene og samtalene som ble skapt. Datagrunnlaget vil prøve å belyse problemstillingen- og underproblemstillingene for denne oppgaven, og dermed gi meg en mer helhetlig forståelse for idrett- og utdanningsfeltet. Det er på bakgrunn av underproblemstillingene sitt omfang, og tre temaer om fellesskap, individualisme og dannelse at det er valgt å strukturere underproblemstillingene i delkapitler. Delkapittel 5.1-5.3 svarer hovedsakelig til underproblemstilling en, mens delkapittel 5.4 hovedsakelig svarer til underproblemstilling to. Til slutt svarer delkapittel 5.5 hovedsakelig til underproblemstilling tre. Til tross for strukturen vil det i noen tilfeller være vanskelig å ikke overlape i forhold til hvilken problemstilling som diskuteres, og hele kapittel 5 må derfor forstås som en helhetlig besvarelse på både problem- og underproblemstilling.

Problemstillingen er: *Finnes det klasseskiller i fellesskap, individualisme og dannelse i det norske idrettsfeltet?*

Underproblemstillingene er:

- 1) I hvilken grad er det forskjeller og likheter i fellesskap, individualisme og dannelse i idrettene fotball og svømming?*
- 2) Er det et tydelig klasseskille i fellesskap, individualisme og dannelse i idrettsfeltet?*
- 3) I hvilken grad overføres fellesskap, individualisme, dannelse og eventuelle klasseskiller fra idrettsfeltet til skolefeltet?*

5.1 Fellesskap

Innledningsvis i studien presenterte jeg forskjellene i egenidretten svømming og lagidretten fotball sin struktur i forhold til hvordan de organiserer idretten med henhold til trening, alder, kjønn og konkurranser. I tillegg til å anta en forskjell i fellesskap, individualisme og dannelses. I alle intervjuene ble informantene spurt om hva de assosierer med begrepet fellesskap. Fotballtrenerne var raske med å koble begrepet opp mot idrett, men spesielt fotball og lagidrett generelt. Svømmetrenerne og lærerne forklarte fellesskap litt mer generelt uten en umiddelbar tilknytning til idrett. En fellesnevner hos alle informantene er at de snakket om enten tilhørighet eller samhold når de ble spurt om hva de assosierer med fellesskap. Noen svar var ganske korte og ensformige, som for eksempel svømmetreneren Per som sier «Tilhørighet. Du tilhører noe. Ja. Du er en del av noe» eller læreren Sindre som sier «Jeg tenker på samhold. Jeg tenker på en av de viktige verdiene i samfunnet. Jeg tenker på inkludering, en av de viktigste verdiene i dag.». Andre svar var lengre og mer utdypende, og jeg ønsker å trekke fram to sitater som oppsummerer det alle informantene har snakket om. Svømmetreneren Silje forklarer begrepet fellesskap ved å si:

Fellesskap for meg er en plass eller et sted der du kan komme for å oppleve trygghet og vennskap, og uavhengig av hvem du er, hvor du kommer fra, hvordan du ser ut, hvor smart du er, hvilken utdanning du har eller hvor mange venner du har, men et sted du hører hjemme.
(Silje)

Fotballtreneren Aleksander tar fellesskap enda et hakk videre med å trekke paralleller til idrett, i tillegg til å trekke frem fellesskap som hovedgrunnen til at han og kona ønsket at barna skulle starte med idrett.

Samhold. Idrett egentlig i stor grad. For meg har alltid idrett og fellesskap [hengt sammen], eller samhold. Det er en viktig del av idrett. Det er noe jeg ser tilbake på som en av hovedgrunnene til at jeg likte å drive med idrett. Selvfølgelig hjelper det på at man er flink i idrett. Men akkurat det her med fellesskap er kjempeviktig. Det er hovedgrunnen til at vi ønsket at våre barn skulle starte med idrett, og helst lagidrett. (Aleksander)

Samhold og tilhørighet er som vi har sett viktig for å forstå fellesskap, og Tjora (2018) foreslår fem ulike flater for å forstå fellesskap. Fotballtreneren Asgeir er inne på disse flatene når han sier at «Et lagspill vil ofte være et godt utgangspunkt for fellesskap. Da er man avhengig av hverandre for å

spille, så da lager man et fellesskap i kraft av sporten.» Den generelle forståelsen av fellesskap forklares av samtlige informanter på en måte som ligger veldig nært den teoretiske tilnærmingen til fellesskap.

5.1.1 Fellesskap i svømming

Det er ingen tvil om at det finnes ulike typer fellesskap. I intervjuene hadde begge svømmetrenerne høyest fokus på de tre flatene som blir kalt for materielle, biografisk-kulturelle og kognitive av Tjora (2018), når de ble spurt om hvordan de skaper fellesskap blant barna. Den materielle flaten kan forstås som tid og sted. Den biografisk-kulturelle flaten kan forstås som identifikasjon, mens den kognitive flate kan forstås som aktivitet. Fortellingen om hvordan de skaper fellesskap er veldig nærliggende hos begge informantene. Den mest gjentakende historien hos begge er at det meste av fellesskapsbygging skjer på trening. Svømmetreneren Silje oppsummerer dette ved å si «[...] men jeg tror at den fellesskapsbyggingen som vi gjør, det gjør vi mest på treninger, om man skal være ærlig.» Hun legger til at barna ser hverandre ekstremt mye gjennom at de trener sammen hver dag, er i garderoben sammen og ser hverandre på bassengkanten hele tiden, og at dette skaper samhold.

Begge svømmetrenerne gjør mange av de samme tiltakene for å skape fellesskap på trening, for eksempel fellestreninger for å integrere de yngste gruppene. Svømmeklubben ser at mange slutter når de begynner på, eller i løpet av, videregående skole. De forsøker derfor å skape et bredt fellesskap i klubben ved å integrere de yngre slik at det ikke skal oppleves som skummelt å møte de eldre utøverne på treningssamlinger eller konkurranser. Et annet grep som brukes for å skape fellesskap er å heie på hverandre når man drar på samlinger og konkurranser. I tillegg til at man holder seg samlet og varmer opp som en gruppe, selv om utøverne konkurrer på ulike tidspunkt.

Sosiale sammenkomster utenfor selve svømmingen er likevel ikke et helt ukjent fenomen, selv om det meste av fellesskap skapes på trening, samlinger og konkurranser. Tilbake på starten av 1980-tallet ble det delt ut en «innsatspokal» på årsavslutningen i svømmeklubben i Verdal, som gikk til den utøveren som hadde utmerket seg mest gjennom året i forhold til å være et godt forbilde, ha høy treningsvilje og sportslig framgang (Innherreds Folkeblad Verdalingen, 1983). Innsatspokalen ble utdelt av sponsorer, og synliggjort i lokale medier med bilde- og artikkel. Med andre ord den gjeveste prisen i svømmeklubben, og det ultimate symbolet på dannelse. Til tross for at det ikke nevnes noe om prisutdelinger hos mine

informanter, så nevnes det likevel sosiale sammenkomster utenfor svømmehallen. For eksempel felles aking på vinteren, der både utøverne og familien er velkommen til å delta.

5.1.2 Fellesskap i fotball

Innenfor idretten fotball skapes det også fellesskap. Et av målene for fotballtrenerne jeg intervjuet var at det skulle være et bra miljø i laget. Aleksander og Asgeir forteller at spillerne skal være gode med hverandre, ta vare på hverandre og være lagspillere. Med andre ord en felles forståelse av hvordan de ønsker å ha det innad i laget, og klubben for øvrig. Aleksander forteller i tillegg om en tilbakemelding han har fått på et foreldremøte på skolen, som illustrerer det samholdet som er skapt i fotballaget.

Vi har nettopp hatt utviklingssamtaler på skolen. Hvor læreren faktisk selv dro frem at de er utrolig imponerte over det fellesskapet de fotballjentene har. De sier det er første gang de ser dette. De er fordelt på tre forskjellige klasser, av seks klasser totalt på kullet, og de samles hver dag for å spise lunsj sammen på det ene klasserommet. Så begynte det med at de gjorde det, og nå har jo de venninnene som spiller for en annen klubb begynt å komme sammen med dem. Så jeg må si at det er første gang jeg har fått skryt på en utviklingssamtale, fordi jeg har vært trener for datteren min. Det var helt fantastisk. Og man blir så stolt av det. (Aleksander)

Tankegangen til begge fotballtrenerne samsvarer med den teoretiske tilnærmingen til fellesskap, som sier at en felles situasjonsforståelse er blant et av kriteriene for å skape et fellesskap (Tjora, 2018). Begge fotballtrenerne legger likevel vekt på at de er trenere, og dermed har mest med barna å gjøre på trening, kamper, turneringer og lignende. Det blir derfor naturlig at de konsentrerer seg om å skape dette gode miljøet på trening og kamp. Både Asgeir og Aleksander viser til at foreldrene er ansvarlige for å danne en sosialgruppe, og at denne gruppen er ansvarlig for at laget gjør aktiviteter sammen utenfor treningstiden. Aleksander nevner for eksempel pizzakvelder der alle samles hjemme hos et av barna, og Asgeir nevner felles kveldsmat på klubbhuset etter trening. Begge er gode eksempler på at sosialgruppen, eller foreldrene, legger til rette for at barna skal møtes utenfor idretten for å sosialisere seg. Denne formen for sosialisering har vist seg å være svært viktig i arbeidet med å inkludere de yngste og nyeste spillerne på laget.

En annen metode som er med på å skape fellesskap i fotballagene, og klubben som helhet, er dugnad og lik bekledning. Fotballtrenerne kan fortelle om at barna er glade i å gå med klubbklær på fritiden, og at dette gjør klubben gjenkjennbar for de som står utenfor. En

gjennomgående stil i idrettstøy gjør klubben identifiserbar for alle, og er en av kildene til fellesskap (Tjora, 2018). I tillegg til å være identifiserbar gjennom idrettstøy driftes begge fotballklubbene på dugnad. Det vil si at trenerne får ikke lønn, og både foreldre og barna må hjelpe til med ulike dugnader som for eksempel loddsalg, kiosksalg på kamper eller annet arbeid på og rundt stadion. Det fine med dugnad er at hele konseptet kan anses som en kilde til fellesskap, eller en sammenbindende sosial kapital (Putnam, 2000; Coleman, 1988).

Man kan også tenke seg at fotballaget har et felles handlingsproblem, og gjennom dette handlingsproblemet kommer laget, eller hele klubben, sammen for å hjelpe til og danner i prosessen et fellesskap (Hagen, 2012). Et kollektivt handlingsproblem for et fotballag, særlig i Nord-Norge, kan være at fotballstadionene er fulle av snø i slutten av april. Fotballaget kan gjennom dugnad få måket hele stadion for hånd, i motsetning til å bruke økonomiske midler på å leie inn en ekstern aktør med traktor og fres. Dugnaden med snømåking blir dermed en kilde til fellesskap i laget på bakgrunn av et kollektivt handlingsproblem, samt at selve dugnaden med snømåkingen også kan defineres som et eget fellesskap ut fra Tjora (2018) sine fem flater. I et klasseperspektiv kan vi se på dugnadsarbeid som den kollektive bevisstheten og kampen mot kapitalismen som Arbeidernes Idrettsforbund ønsket seg av en fysisk sterk ungdom, i tillegg til formålet om å skape fellesskap innad i arbeiderklassen og idrettsforbundet (Arbeidernes idrettsforbund, gjengitt av UiO, 2020).

5.1.3 Likheter og forskjeller i fellesskap

Begrepet fellesskap blir i utgangspunktet definert likt av alle informantene, men det ser ut til at idrettene svømming- og fotball skaper- og praktiserer fellesskap ulikt. Begge idrettene legger til rette for at yngre utøvere skal få trene med de som er eldre og utvikle seg, og de må jobbe med å inkludere de yngste slik at det ikke oppfattes som skummelt eller overveldende i møte med de eldre og etablerte utøverne. Ifølge svømmetrenerne skapes fellesskapet i svømmeklubben i hovedsak på trening, og det blir derfor naturlig å inkludere de yngste utøverne gjennom treningshverdagen. I fotball skapes også fellesskap på trening, men det er i tillegg en utvalgt foreldregruppe som er ansvarlig for at det gjøres sosiale ting utenfor idretten. Sosiale sammenkomster med laget utenfor treningstiden blir derfor en inngang til det sosiale fellesskapet i fotballklubben. Dette peker på at idretten fotball har et større fokus på å bygge fellesskap utenfor treningstiden gjennom sosiale sammenkomster og dugnadsarbeid, i motsetning til svømmeklubben som har et større fokus på å bygge fellesskap på trening eller på turer tilknyttet idretten.

Konseptet om dugnad er godt kjent for de fleste idrettslag, og er grunnmuren i svært mange fotballklubber. Dugnad er ikke bare en kilde til fellesskap, men det er også en ekstraintekt for klubben eller laget. Inntekten fra dugnadsarbeid kan for eksempel være øremerket til turneringer eller andre aktiviteter som koster penger, og dermed minske egenandelen og det økonomiske presset på hver enkelt utøver. I forhold til fellesskap, men også et klasseperspektiv, er det derfor interessant å høre fra svømmetrenerne at dugnad er et ukjent og upopulært konsept i svømmeklubben, i motsetning til svømmeklubben i Misvær som er driftet på dugnad (Hansen et al., 2024).

Jeg føler jo at man prøver, at vi i svømmeklubben prøver å tilrettelegge på best mulig måte. Som for eksempel når vi skal til [utlandet] nå i sommer, så har vi gjort noe som ikke er så veldig populært i svømmemiljøet, sånn generelt. Og det er jo dugnadsarbeid. Det er veldig nytt og fremmed konsept. Det å tjene opp penger. Vi har jo dugnad for å hjelpe til når vi arrangerer stevne og sånne typer ting, men det å selge sokker, kakebokser eller pante flasker, det er ikke en svømmeting. Det er en ny praksis, egentlig, i bunn og grunn. (Silje)

Videre forteller Silje at det kan hende svømmeklubben kanskje har gjort dugnad en gang i året, men ikke med et formål om å samle inn penger til en spesifikk tur. Grunnen for at det nå skal gjøres dugnad i svømmeklubben er for å samle inn penger til en lengre utenlandsreise i Europa denne sommeren, slik at det ikke skal stå på den personlige økonomien om utøverne kan delta. Med tanke på at det ikke har blitt gjort dugnad tidligere år kan det bety at den økonomiske kapitalen blant medlemmene ikke har vært noe problem eller oppe til diskusjon. I verste fall kan dette bli en seleksjonsmekanisme for hvilke barn som kan delta i svømmeklubben, og muligens medføre ekskludering og frafall på bakgrunn av økonomisk kapital. Hypotetisk sett kan noen foreldre måtte velge bort svømming til fordel for en idrett som er billigere og drevet på dugnad, spesielt under nåværende dyrtid. Denne kontrasten skjer innad samme idrettsfelt, og innenfor samme kommunegrense.

Ifølge Collins et al. (2014) sin tidligere forskning er økonomi kjernen til ekskludering i idrett, og dugnad er som vist her en faktor som kan være med på å motvirke økonomisk kapital som kilde til ekskludering. I dette tilfellet gjelder det å jobbe dugnad for å få råd til å dra på en tur. Det vil si at de medlemmene som i utgangspunktet bare hadde råd til å betale treningsavgiften nå kan få muligheten til å delta på utenlandsreisen. I og med at klubben har besluttet å jobbe dugnad for å samle inn penger til turen vitner det om at fellesskap er viktig for styret i klubben, som ofte består av foreldrene til barna. En ringvirkning av å minskning

den økonomiske ulikhet blant foreldrene kan være en økt fellesskapsfølelse med tanke på at flere får muligheten til å reise på tur. I et konfliktteoretisk perspektiv kan dette skape spenninger mellom de foreldrene som har penger, men ikke tid til å jobbe dugnad, og de foreldrene med lite penger, men tid til å jobbe dugnad. Svømmeklubben i Bodø tilbyr for eksempel medlemmene sine å kjøpe seg fri fra å jobbe dugnad (Hansen et al., 2024). Dette tyder på at Bodø svømmeklubb, i likhet med svømmeklubben til Silje og Per, har foreldre med penger som ikke har tid eller ønske om å jobbe dugnad.

En likhet mellom begge idrettene er at foreldrene sin deltakelse er viktig. Økende foreldredeltakelse er vist gjennom tidligere forskning å være en viktig faktor for barns idrettsdeltakelse og trivsel (Hovden et al., 2015; Stefansen et al., 2018; Bakken, 2019; Skauge & Hjelseth, 2021). Svømmetreneren Per forteller at noen utøvere har trivdes så mye på trening at de ønsker å dra på morgentrening i tillegg til ettermiddagstrening. Morgentreninger klokken halv 6 medfører at foreldrene må involvere seg mer med tanke på transport til trening. Heldigvis for utøverne, og svømmeklubben, kan Silje fortelle at foreldrene på en måte har dannet sitt eget fellesskap. Innad i svømmemiljøet kalles mødrene for *svømmemødre*, og er kjent for å være «sinnssykt på». Silje kan fortelle at det er kommet til et punkt der foreldrene er blitt så gode venner at de drar hjem til hverandre for å spise middag.

Fotballtrenerne Asgeir og Aleksander forteller i likhet med svømmetrenerne om engasjerte foreldre som viktige bidragsytere for fotballaget, men med fokus på å skape fellesskap for utøverne. De lager sosiale arrangement utenfor treningstiden, stiller opp på dugnad og er med på kamper og turneringer for å heie på barna. Forskjellen viser seg å være at svømmemødrene brukes mer som en ressurs for at utøverne skal kunne delta i idretten sin, mens foreldrene på fotballaget brukes som en ressurs for å skape fellesskap blant utøverne. Ut fra Bourdieu sitt syn kan man si at utøverne har sosial kapital i form av sine foreldre som hjelper dem med å oppnå et bestemt mål (Bourdieu 1984; 1995). Målet i svømming kan være å komme seg på trening fordi det er der man trives og ønsker å utvikle seg, eller målet i fotball kan være å få vennskap eller sosial kompetanse.

Svømmeklubben har i tillegg en pott med penger som de kan dele ut til foreldre som ikke har råd til å betale for barnas deltakelse i turer eller lignende. Svømmetreneren Silje påpeker at det kan være sårbart for mange å søke om disse midlene fordi du må innrømme at du ikke har like god råd som de andre medlemmene. Hovden et al. (2015) sin tidligere forskning viser at denne innrømmelsen og følelsen av å ikke være like god som andre foreldre kan føle til en følelse av nedverdiggelse. En følelse av nedverdiggelse vil ikke bare være en mental påkjenning

for foreldrene, men også barna. Det kan føre til at foreldrene må ta barna ut av svømmeklubben dersom de får avslag på søknaden om støtte, eller i verste fall ikke søker i det hele tatt på grunn av skamfølelsen av å ikke ha nok eller like mye penger som de andre foreldrene. Barn som elsker svømming, og har vennene sine der, kan måtte starte på en ny- og ukjent idrett som følge av at den økonomiske kapitalen til foreldrene ikke strekker til.

5.2 Individualisme

Individualisme blir på mange måter motpolen til fellesskap, og alt som handler om fellesskap kan i stor grad sees på som det motsatte av individualisme. Individualismen har fokuset mer på seg selv, i motsetning til fellesskap som i stor grad er basert på å tilhøre noe annet og større enn seg selv. Det er likevel noen fortellinger om individualisme som skiller seg ut i både fotball og svømming.

5.2.1 Individualisme i svømming og fotball

Idretten svømming er i hovedsak en individuell idrett, og det er derfor naturlig at den har en større grad av individualisme i seg enn fotball. Svømmetrenerne forteller at de ønsker en felles gruppe som kommer inn for «å gjøre sin greie», men med et felles mål om at alle skal utvikle seg. Selv om svømmegruppen har et felles mål om at alle skal utvikle seg, så forstås dette likevel som individualisme i forhold til at det er enkeltindividets utvikling som er målet. Alle skal komme på trening og trene for å utvikle seg selv, men denne formen for individualisme gjøres i et fellesskap der alle ønsker det samme. Det oppstår derfor et paradoks mellom individualisme og fellesskap, der det dyrkes et fellesskap på bakgrunn av flaten om en felles situasjonsforståelse (Tjora, 2018). En felles situasjonsforståelse, i tillegg til andre flater som materielle, biografisk-kulturelle og kognitive, er med på å skape et fellesskap på bakgrunn av det individualistiske målet om å bli en bedre svømmer.

Innenfor fotball er man avhengig av andre utøvere for å drive aktiviteten på et konkurransenivå, med mindre man driver med fotballtriksing som er en egen individualistisk gren innenfor fotball. Individualisme kommer til syne gjennom fotballens konkurransenivå. Nåværende lærer, men tidligere fotballtrener, Mathias forteller om konkurransen innad i et fotballag som individualistisk, spesielt når man begynner å bli 15-16 år. Det blir en konkurranse innad i laget om å få spilletid, og dermed en individualistisk konkurranse der det er om å være best i sin posisjon for å få spilletid. Mathias trekker frem at denne individualistiske konkurransen likevel må gjøres i en god kultur der alle ønsker hverandre

godt. «Det her er ikke en konkurranse meg mot deg, men det er en konkurranse der vi skal gjøre det best mulig, sammen.» (Mathias). En kultur der man skal ønske at laget og fellesskapet skal gjøre det best mulig, selv om man taper individualismens konkurranse om spilletid.

5.2.2 Likheter og forskjeller i individualisme

Individualisme sees i stor grad i idretten svømming på grunn av idrettens egenart. Det er som regel ikke et laguttak basert på flere posisjoner og sammensetningen av kvaliteter slik det er i fotball. Med unntak av uttak til stafettlag eller lignende i svømming. Man svømmer for å bedre egne resultater, og konkurrer derfor i treningshverdagen hovedsakelig mot seg selv, selv om det også pågår interne konkurranser. Som for eksempel om å være best i klubben, eller raskest blant de jevnaldrende. Det som er interessant er at i lagidretten fotball, som har stort fokus på fellesskap på og utenfor trening, også fremmer individualisme selv om det er motpolen til fellesskap. I fotball handler det om å være best i sin posisjon slik at man får spilletid, og konkurransen mot lagkamerater blir derfor til et individualistisk mål om å bli bedre og fremme egne kvaliteter for å få spilletid. Idrett kan sees på som en konkurranselogikk med fokus på prestasjoner, og denne konkurranselogikken kommer til syne gjennom individets individualistiske fokus på egenprestasjon og selvhevdelse, både i svømming og fotball (Hjelseth, 2016). Dette skaper et paradoks der individualisme skaper fellesskap, og fellesskapet i lagidretten fotball skaper individualisme i form av intern konkurranse.

5.3 Dannelse

Begrepet dannelse er som nevnt tidligere komplekst og i stor grad knyttet til habitus, men handler i bunn og grunn om en prosess som utvikler din egen identitet. Dannelse henger tett sammen med utdanning, og lærerinformanten Sindre sammenkobler utdanning og dannelse fint ved å beskrive MOT-prosjektet i skolen.

Det er jo en skole som jobber ut fra noen grunnpillarer, som egentlig skal bygge robust ungdom. Å bygge ungdom som har på en måte mot til å jobbe med selvhevdelse fra åttende, eller ja, fra tidlig alder og utover. (Sindre)

Barn lærer fra tidlig alder gjennom MOT-prosjektet på skolen å bli robust ungdom, og danner sin identitet i takt med skolegangen. Man kan ut fra tidligere forskning si at det er en

sammenheng mellom utdanningsfeltet og idrettsfeltet (Skauge & Hjelseth, 2021). Spørsmålet i dette delkapittelet er i hvilken grad det er likheter og ulikheter i dannelsen i idrettene svømming og fotball.

5.3.1 Dannelsen i svømming

Den individuelle og harde treningsformen i svømming gir utøverne dannelsen i form av struktur og fysisk belastning. Fortellingen om en krevende og svært strukturert treningshverdag går igjen hos begge svømmetrenerne, og de fremstiller en nærmest identisk fortelling om hvordan en vanlig dag som svømmer ser ut.

Skal du holde på med svømming på det nivået som mange av dem ønsker å holde på med, så må du ha struktur. Det er ikke et alternativ å bare synse rundt i verden, fordi at du må være strukturert for å gjøre alle de her tingene. Du skal opp på morgenen klokka fem, du skal spise frokost, du skal komme deg på trening enten du blir kjørt, sykler eller går eller uansett hvordan du gjør det. Så skal du være på trening i to timer. På bussturen må du spise brødsboksen din, fordi du skal spise etter trening, og så kommer du deg på skolen og så skal du gjøre det du skal der. Leksene skal være gjort på forhånd. Så kommer du til slutten av skoledagen, og da er det samme konseptet som på morgenen. Du må spise lunsjen din, eller middag nummer en, komme deg på trening, gjøre det du skal, og så kommer du deg hjem, spiser middag nummer to med familien din, og så må du gjøre leksene dine, og så må du legge deg. (Silje)

Det gjenstår med andre ord ikke så mange timer igjen av døgnet, og utøverne blir tvunget til å være strukturert og målrettet for å komme gjennom dagen. Utøverne blir også med en slik hverdag vant til mye belastning, både den fysiske belastningen og den mentale belastningen av at timeplanen er full fra tidlig morgen til sent på kvelden. Denne fortellingen illustrer godt hvor mye dannelsen som ligger bak idretten svømming. Dannelsesprosessen som svømming byr på skaper med andre ord en mental og fysisk utholdenhet, en fysisk robust kropp og en målrettet holdning. De fleste har sett veltrente svømmere på TV, i aviser eller i sosiale medier. En velkjent kroppsbygning som kan sees på som et statussymbol for noen. En kropp med lav fettprosent, V-formet rygg, brede skuldre og lange muskelfibre. En slags kroppsliggjort habitus (Bourdieu, 1984; 1995).

En målrettet holdning er en av tingene man trenger for å komme til toppen, enten det er i arbeidslivet eller innenfor idretten du driver med. Silje forteller at «det er ingen tvil om at for

å komme deg til toppen så må du ha gode folk rundt deg. Ikke alle kommer til å bli verdensmester i svømming, men alle kan mestre livet på et eller annet vis.» Disse gode folkene som er rundt deg, og som du trenger for å komme deg til toppen, kan sees på som det Bourdieu definerer som sosial kapital (Bourdieu, 1984; 1995). Denne sosiale kapitalen kan man muligens skaffe seg gjennom det målrettede fellesskapet som er å finne i idretten svømming, eventuelt senere i livet som en ringvirkning av sekundærhabitusen du har tilegnet deg gjennom svømming. Bourdieu (1995, s. 205) sier som nevnt tidligere at aktiviteter som svømming og turn kan være indikatorer på ønske om sosial mobilitet. Kanskje møter man personer gjennom svømming som er likesinnede og som kan hjelpe deg gjennom senere faser av livet.

Habitusbegrepet kan som nevnt forlenges til idrettshabitus der man vektlegger idrettsspesifikk kapital som faktor for deltakelsen i idrettsfeltet (Skauge & Hjelseth, 2021). Per sier at det finnes utenforskap innenfor svømming, og tror i likhet med Silje at dette kommer av en manglende interesse for idretten. Man blir kanskje tvunget til å ha en hobby fordi foreldrene ikke ønsket at barna «skal henge på kjøpesenteret». Dersom barna ikke har en genuin interesse for å drive på med svømming kan man anse deres deltakelse som en forlengelse av foreldrene sine ønsker. Denne sterke tilknyttingen til habitus og reproduksjon av foreldrene sin posisjon kommer til uttrykk gjennom barnas ufrivillige deltakelse i svømming. Foreldrene og andre familiemedlemmer kan ha drevet på med svømming selv, og vet hvilken dannelse som hører til idretten, og velger derfor å sende barnet sitt på svømmetrening for at de mener det skal bygge en sterk karakter.

5.3.2 Dannelse i fotball

Karakterbygging gjennom idrettsdeltakelse er ikke bare en form for dannelse som tilhører svømming eller individuelle idretter. Fotballtreneren Aleksander og hans kone ønsket spesifikt at barna deres skulle starte med lagidrett på grunn av det spesielle fellesskapet som skapes innad i lagspill. Dette kan også anses som en forlengelse av foreldrenes idrettshabitus. Der foreldrene selv har drevet på med lagidrett og vet hvilken dannelse det medfører, og mener at dette er noe barna har godt av. Denne dannelsen handler likevel mer om karakterbygging på det mellommenneskelige plan, i motsetning til det selvstendige og strukturerte mennesket som skapes gjennom svømming. Aleksander forteller at selv om rollen hans er fotballtrener, så er det først og fremst mennesker han ønsker å hjelpe. Dersom noen blir gode fotballspillere i dannelsesprosessen så kommer det som et sekundært gode. Det

viktigste er at barna blir gode mennesker. Det vil si at de står opp for hverandre, og støtter hverandre i tykt og tynt både på og utenfor idrettsbanen.

Fotballtreneren Asgeir ønsker også at barna hans skal delta i lagidrett. I likhet med Aleksander mener Asgeir at barna dannes gjennom fellesskapet i lagidretten, og trekker frem sosial kapital og sosial kompetanse som viktig. Den sosiale kapitalen som begge fotballtrenerne snakker om kan forstås som Putnam sitt begrep om sosial kapital (Putnam, 2000). Fotball kan sees på som både sammenbindende og brobyggende sosial kapital fordi den binder sammen alle som liker å spille fotball på tvers av andre faktorer som etnisitet, legning og religion. I sosialiseringen som skjer både på og utenfor fotballbanen lærer barna å bli sosiale. I et trygt og godt miljø vil barna kunne utvikle en sosial kompetanse om hva som er godtatt adferd og hvilken oppførsel som er forventet av dem (Schiefløe, 2019, s. 343). Denne sosiale kompetansen kan hjelpe barna senere i livet med å ha en rolleforståelse for hvordan et fellesskap fungerer. For eksempel hvordan man forholder seg til hverandre, og ikke minst bli trygge i møte med ukjente mennesker.

5.3.3 Likheter og forskjeller i dannelse

Mennesker har ulike dannelsesreiser der det ikke finnes et riktig svar med to strek under, men vi kan likevel se at idrettene svømming og fotball bidrar til en ulik form for dannelse. Idrettsdeltakelsen og dannelsesprosessen til barna kan sees på som en forlengelse av foreldrene sin habitus. Foreldrene ønsker at barna skal drive på med en idrett som de mener er bra for dem. Svømming har et større fokus på å være målrettet og strukturert, mens fotball har et større fokus på følelsen av tilhørighet og gruppedeltagelse, samt sosial kompetanse. I et klasseperspektiv står de ulike dannelsesformene i stil med arbeiderklassens kollektive fokus på en felles identitet, og middelklassens mer individorienterte identitet (Bourdieu, 1984; 1995). I forhold til sosial reproduksjon er utdanning, som nevnt tidligere, viktig for middelklassen sin evne til å reprodusere sin klasseposisjon. I forhold til den dannelsesformen som er vist i denne analysen kan man anse svømming som en middelklasseidrett, og fotball som en arbeiderklasseidrett. Det vil si spesifikt for disse to idrettene i samme kommune, og i samme lokale idrettsfelt.

Ifølge kunnskapsløftet 2020 dannes barn i møte med andre, og strukturert og målrettet arbeid gir erfaringsrikdom (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9-10). Begge formene for dannelse er derfor like viktig og like riktig. Svømming har nok likevel et større fokus på dannelse i form av selvdyrkelse gjennom idrettens individualistiske egenart, selv om fotball

også dyrker individualisme gjennom konkurranselogikken. På grunn av vårt meritokratiske utdanningssystem er det viktig at barna lærer seg konkurranselogikken, og det kan idrettsfeltet bidra til, uavhengig om du driver med lagidrett eller individuell idrett. Barn dannes gjennom konkurransen i idretten til å forstå at man må legge ned en innsats for å få resultater, og dette kommer nok tydeligere frem i svømming på grunn av den ensformige, strukturerte og målrettede treningen som kreves for å bli god. I tillegg til at foreldre med svømmebakgrunn sannsynligvis tilhører middelklassen og har høyere utdanning, mens dette kanskje i mindre grad gjelder i fotballen.

5.4 Klasseskillet i idrettsfeltet

Klassebakgrunn har siden 1950-tallet vært dokumentert som en faktor for idrettsdeltakelse, selv om den på 1980- og 1990-tallet var mindre synlig (Strandbu et al., 2017). I nyere tid har forskning vist at sosioøkonomisk status, eller klasseposisjon ut fra Bourdieu sin definisjon, har betydning for barns deltakelse i idrettsfeltet (Krange & Strandbu, 2004; Collins et al., 2014; Hovden et al., 2015; Strandbu et al., 2017; Stefansen et al., 2018; Bakken, 2019; Skauge & Hjelseth, 2021). Forskningen viser blant annet at barn med foreldre fra en høyere klasseposisjon er mer aktiv i idrettsfeltet. Et klasseskille i idretten basert på klasseposisjon er derfor ingenting nytt, og økonomisk kapital er en av faktorene til dette klasseskillet.

Det var noen som sa at svømming er en rikmannsport. Og selv om jeg hater å innrømme det, så er det kanskje noe i det. Fordi at i en sån type idrett så må du ha foreldre på banen. Det koster mye penger det vi holder på med. Det er turer, treningsleirer, stevner vi drar på, sånne typer ting koster jo penger. (Silje)

Fokuset på en høy økonomisk kapital innenfor svømmeklubben er ikke nytt skal vi tro Silje sin fortelling om svømming som en rikmannsport og dugnad som et fremmed konsept. Svømmeklubben i Bodø kan være med på å underbygge økonomi som en viktig faktor ved å tilby medlemmene å kjøpe seg fri fra dugnadsarbeid, men det betyr likevel at dugnadsarbeid er et kjent fenomen som må påberegnes (Hansen et al., 2024).

Idretten fotball krever i utgangspunktet ikke spesielt mye penger for at man skal kunne delta. Tidligere fotballtrener Mathias forteller at man så vidt trenger et par fotballsko for å delta. Dette er på grunn av at de fleste klubber er driftet på dugnad uten høye kostnader for medlemmene. I dagens nyhetsbilde kan man følge VG-reportasjen som skildrer klasseskillet innenfor fotballen i Oslos bydeler (VG, 2024). Reportasjen viser at det er store forskjeller i

fasiliteter mellom østkant- og vestkant, og at det kreves betydelig økonomisk kapital for å delta i barneidretten på vestkanten sammenlignet med østkanten. Fotball, som i utgangspunktet var en billig arbeiderklasseidrett som i fellesskap ønsket å kjempe mot et profittdyrkende samfunn, er nå i ferd med å bli lagdelt. Det er fortsatt samme idretten, men den praktiseres på to ulike måter, som to ulike former for habitus. Tilgangen på fotballbaner som er driftet hele året kan være en faktor til ekskludering, selv om denne faktoren også henger tett sammen med økonomi (Spaaij et al., 2014).

Den økonomiske kapitalen er med andre ord svært betydningsfull for deltakelsen i middelklasesporten svømming. I tråd med tidligere forskning og nyhetsbildet kan vi se at også lagidretten fotball har et økende krav om økonomisk kapital for å delta. Dette medfører at økonomisk ulikhet skaper et klasseskille for hvem som kan delta i de ulike idrettene, og i hvilken klubber man kan være medlem i, som igjen fører til et klasseskille i hvilken form for fellesskap, individualisme og dannelse man tar med deg fra deltakelsen i idrettsfeltet. I forhold til et økonomisk perspektiv kan vi si at svømming fortsatt er en middelklasseidrett, selv om det finnes noen svømmeklubber som er driftet på dugnad med en lav medlemskostnad (Hansen et al., 2024). Svømming kan også anses som en middelklasseidrett på bakgrunn av at den dyrker ferdigheter som er direkte overførbare- og fordelaktige for å lykkes i utdanningsfeltet. Med andre ord kan idretten brukes til å reproducere en middelklasseposisjon som ofte er ervervet gjennom utdanningsfeltet.

På den andre siden kan fotball fortsatt anses som er arbeiderklasseidrett med tanke på at de fleste klubber ikke er lukket bak en økonomisk inngangsport. Det er likevel verdt å påpeke at økonomisk kapital blir stadig mer betydningsfullt i fotball, og idretten kan derfor også sees på som en middelklasseidrett for de som er medlem av de eksklusive klubbene med profesjonelle trenere, dyre utenlandsopphold og oppvarmede fotballbaner hele vinteren (VG, 2024). Den fremvoksende profesjonaliseringen innenfor fotball fører også til at foreldrene må ut med mer penger for at barna skal ha mulighet til å delta. Dette medfører, i likhet med svømming, et klasseskille basert på økonomisk kapital. De med mest økonomiske ressurser kan betale for at barna skal få den beste oppfølgingen gjennom profesjonelle klubber, og er dermed øverst i hierarkiet i det sosiale feltet. På motsatt side finner vi de som er nederst i hierarkiet. De som har trenere som egentlig bare er foreldre på dugnad, og som må begrense treningstilbudet på vinteren på grunn av manglende fasiliteter.

5.4.1 Kulturell kapital og reproduksjon

Kulturell kapital kan som nevnt sees på som en legitim høykultur med middel- og overklassens livsstil og verdier som idealet alle skal strekke seg etter (Bourdieu, 1984; 1995). I et dannelsesperspektiv kan man derfor forstå hvorfor foreldre ønsker at barna deres skal drive med middelklasseidretten svømming. Ifølge Bourdieu ønsker middel- og overklassen å reprodusere sin egen posisjon for barna sine (Bourdieu 1984; 1995). Dannelse i svømming kommer som vist i tidligere til uttrykk gjennom utholdenhet, struktur og målbevissthet. Dette er karaktertrekk som kommer godt med i utdanningssystemet, og dersom man lykkes i utdanningssystemet er det en inngangsvei til middelklassens livsstil i form av kulturell kapital og tilgangen på høyere posisjoner i arbeidsmarkedet. En høyere posisjon i arbeidsmarkedet kan i mange tilfeller også være synonymt med å øke sin økonomiske kapital, i tillegg til status.

På den andre siden fører arbeiderklasseidretten fotball til en mer «folkelig» form for dannelse der fokuset ligger på det mellommenneskelige planet, for eksempel å behandle hverandre bra, støtte hverandre og sosial kompetanse. Det er, ifølge fotballtrenerne Asgeir og Aleksander, i de fleste tilfeller ikke like stort fokus på å reprodusere sin klasseposisjon, men heller at barna skal «dannes til gode samfunnsborgere». Unntaket kan tenke seg å være i de klubbene som krever høy økonomisk kapital av medlemmene. I disse tilfellene kan man anse fotball som en eksklusiv middelklasseidrett som bare er tilgjengelig for de med nok økonomiske ressurser. Foreldre med nok penger ønsker muligens at barna skal reprodusere eller forbedre foreldrene sin klasseposisjon gjennom fotball. Barnet skal spille for den mest anerkjente klubben, spille på et akademi med de beste fasiliteter og trenere, og dermed bli den neste Erling Braut Haaland eller Martin Ødegaard som reiser til utlandet og oppnår internasjonal stjernestatus.

5.4.2 Foreldredeltakelse

Det sosiale feltet idrett har, i henhold til tidligere forskning, sett en sterk økning i foreldredeltakelsen. Svømming og fotball er ingen unntak, og konseptet svømmemødre er et godt eksempel på hvor aktive foreldre kan være i barns idrettsdeltakelse. Foreldrene sin sterke deltakelse kan også bli sett på som et klasseskille mellom arbeiderklassen og middelklassen- og overklassen. Middelklassen og overklassen innehar normalt sett høyere posisjoner i samfunnets arbeidsmarked, som kan gjenspeile seg i både penger og makt, men også arbeidstid. En fast arbeidstid på kontoret, eller til og med fleksibel arbeidstid, er med på å

muliggjøre en større involvering i barnas idrettsdeltakelse. I motsetning til foreldre fra arbeiderklassen som kanskje jobber ubekvemme arbeidstider, slik som natte- og helgevakter. Foreldre som jobber uregelmessige tider, eller mye overtid for å øke inntekten, har muligens ikke overskuddet, eller tiden, til å følge barna på svømmetrening halv 6 på morgenen. I tillegg kan de bo mindre sentralt siden det generelt er dyrere å bo i en by, i motsetning til litt utenfor. Boplass kan også gjøre det mer utfordrende i forhold til logistikk, særlig hvis de er avhengig av kollektivtransport, eller at barnet selv må sykle eller reise kollektivt alene. Et annet problem i forhold til logistikk kan være at man er aleneforeldre eller har en kabal med «mine barn og dine barn/bonusbarn».

Foreldre som engasjerer og involverer seg i barnas idrettsdeltakelse er i utgangspunktet bra for både familien og barnet, fordi det styrker familierelasjonen. En sterk familierelasjon kan ifølge Coleman anses som sosial kapital, og være et kollektivt gode og ressurs for alle (Coleman, 1988). På den andre siden kan det være ekskluderende for de foreldrene som ikke har mulighet til å bidra like mye, og derfor får en følelse av mindreverd (Hovden et al., 2015). Dette kommer spesielt til uttrykk gjennom det økonomiske i svømmeklubben. Foreldre som ikke har råd til å betale for at barna skal delta på utenlandsreiser og lignende kan søke om hjelp fra svømmeklubben. Silje forteller at dette kan være litt vanskelig å søke om fordi man må fortelle at man ikke har tilstrekkelige med penger. Med andre ord er det litt skambelagt fordi man må innrømme at man ikke kan bidra like mye som de andre svømmemødrene, og dermed får man en følelse av nedverdighet. En følelse av å være nederst i hierarkiet innenfor det sosiale feltet.

Klassesillet i foreldreinvolvering er ikke bare synlig i svømmeidretten. Aleksander og Asgeir kan fortelle om ekskludering i fotballen også. Aleksander sier «Egentlig kan jeg jo si at vi har hatt det [ekskludering], for dem har vært med tidligere, men falt ifra. Vi ser jo at dem kanskje ikke har hatt foreldre som har vært like engasjert.». Det er ikke utelukkende foreldredeltakelsen som har ført til frafall, men begge fotballtrenerne nevner at det er en faktor i kombinasjon med for eksempel sportslige ferdigheter og deltakelse i fellesskapet. Klassesillet som skapes gjennom foreldredeltakelse, fører til at det blir et tydelig skille i hvilken type fellesskap og dannelse barna tar med seg fra idrettsfeltet. I verste fall kan man gå glipp av idrettsfeltets fellesskap og dannelse om man faller fra, og dette kan få følger for deltakelsen i utdanningsfeltet i og med at begge feltene er svært beslektet.

5.5 Fra idrettsfeltet til utdanningsfeltet

Skolen kan i likhet med svømming og fotball anses som deler av det sosiale feltet.

Utdanningsfeltet og idrettsfeltet bygger på mange av de samme prinsippene. For eksempel konkurranselogikkens fokus på prestasjoner og innsats. Læreren Mathias sammenligner idretten fotball og skolen med at resultatet ikke nødvendigvis handler om utgangspunktet du har fra før. Det er mange fotballspillere som har kommet fra et svært dårlige utgangspunkt, for eksempel fattigdom, og utført en klassereise gjennom fotballkarrieren. I likhet er det mange skolelever som ikke har dyre merkeklær som andre elever i klassen, men likevel får en høy måloppnåelse. En sjanselighet som gjør at for eksempel økonomisk kapital i seg selv er ubetydelig for å oppnå feltspesifikk kapital. Man kan ikke kjøpe en doktorgrad fra instituttet. Svømmetreneren Silje beskriver svømmeidretten i likhet med sjanselighet i utdanningssystemet.

Det er der du har vennene dine. Det er der du føler deg sett, tror jeg. Det er en arena hvor du kanskje stiller litt likt, fordi det handler om den innsatsen du legger inn. Ikke nødvendigvis hvor smart du er fra før, eller hvor flink du er fra før. Du gjør det du gjør, og du gjør det du kan. (Silje)

I likhet med Silje og Mathias forteller læreren Sindre om at skolen og idretten har mange verdier som overlapper hverandre. Han påpeker at det ikke nødvendigvis er så mye rent faglig man tar med seg fra idrettsfeltet til utdanningsfeltet, men at den mellommenneskelige dannelsen man får gjennom idretten fotball kan komme til nytte. I må man forholde seg til autoriteter i alle idretter, enten det er trenere eller dommere. Svømmetreneren Silje og Per peker i likhet med lærerinformantene på at forholdet mellom utøver og trener er overførbart til skolen. Dette er direkte overførbart til å forholde seg til en autoritet i utdanningssystemet, enten det er læreren i klasserommet eller rektoren. Treneren og læreren innehar på mange måter samme rolle som en styrende og veiledende autoritet. I tillegg fremhever Silje og Per den strukturerte og målrettede formen for dannelsen man får i svømmingen som fordelaktig inn i utdanningssystemet. I og med at svømmeutøverne er vant til å jobbe strukturert og målrettet er de rustet for å håndtere utfordringer i utdanningssystemet, slik som hjemmelekser og innleveringer.

5.5.1 Sosial kompetanse og meldekultur

Ifølge fotballtreneren Asgeir er sosial kompetanse noe barna kan ta med seg fra deltakelsen i fotball til skolen. Sosial kompetanse henger tett sammen med Putnam sitt begrep om myke ferdigheter (2015). Putnam (2015) sier at man har bedre forutsetninger for å mestre livet dersom man lærer seg myke ferdigheter. Myke ferdigheter kan være å vite hva som er godtatt adferd i gruppesammenheng, rolleforståelse, tillit, ansvarsfordeling, samarbeid, kommunikasjon og respekt. Dannelsen man får gjennom både svømming og fotball kan sammenkobles med myke ferdigheter. Individualismen og strukturen man lærer seg i svømming kan for eksempel knyttes til ansvarsfordeling, mens fellesskapet og samholdet man lærer i lagidretten fotball kan kobles til rolleforståelse og kommunikasjon. Ifølge læreren Hans viser noen av elevene en litt lavere sosial kompetanse enn de andre, og det er særlig elevene som står utenfor idrettsfeltet som viser dette. Hans forteller at de på en måte ikke helt har knekt koden for hvordan man kommer seg inn i en gruppe og hva som er godtatt adferd. Med andre ord mangler disse elevene myke ferdigheter.

En fortelling som går igjen blant alle tre lærerinformantene er at det dras en slags meldekultur fra idretten og inn i klasserommet, spesielt blant fotballelever. Hans forteller at en dårlig kultur i idrettsfellesskapet lett kan overføres til skolen. Når trenere tillater en kultur med kjefting, hetsing og håning så er det lett for barna å ta dette med seg inn i skolehverdagen, og det er synlig for alle lærerne. Mathias forteller at denne meldekulturen påvirker skolehverdagen til elevene på en negativ måte. Det er en uvane fra idretten å tyne hverandre for feil man gjør, som ikke står i stil med at lærerne prøver å skape et klasserom der man skal kunne prøve og feile uten at det medfører tyn og kommentarer fra medelevene. En negativ oppførsel i skolesystemet kan straffes med nedsatt karakter i orden og oppførsel. Meldekulturen fra fotball kan derfor føre til et tydeligere klasseskille sammenlignet de barna som har en strukturert og målrettet dannelse, og dermed klarer seg bedre i skolesystemet.

5.5.2 Vennskap

En kanskje litt åpenbar overføring fra idrettsfeltet til utdanningsfeltet er vennskap. Mange barn skaper vennskap som varer livet ut gjennom idretten, og noen er heldige som får dyrke disse vennskapene både idrettsfeltet og utdanningsfeltet. Samtlige informanter nevner at barna kan føle seg mer trygge på skolen fordi de har venner der fra idretten de driver med. Svømmetreneren Per drar en tolkning om at barna ønsker å være sammen med vennene fra idretten, i motsetning til vennene på skolen som ikke deltar i samme idrett. Dette er fordi de

deler noe felles, og noe mer en felles skolegang. Det Per referer til står i tråd med det Vetlesen (2009) sier om fellesskap. Fellesskapet må være meningsfullt for medlemmene og frivillig. Når man spør barn om hva de synes om skolen kan mange elever svare at de synes det er meningsløst. Grunnskolen er i tillegg ikke basert på en frivillig egeninteresse, og noe alle norske borgere må gjennomføre (Opplæringslova, 1998, § 2-1). Sterke vennskap kan være en faktor for trivselen i skolehverdagen (Løhre, 2018, s. 122). I forlengelsen av vennskap kan man anse det som en sosial kapital ut fra Bourdieu sitt syn (Bourdieu 1984; 1995). Vi har alle ulike ferdigheter, og kanskje får barna venner som kan hjelpe dem med å oppnå spesifikke mål. Enten det er hjelp til mattelekser, eller å lære et nytt triks på fotballbanen.

5.5.3 Sosial status og klasseskille

Læreren Mathias, som har erfaring fra både offentlig skole og privatskoler, forteller at det jobbes mye på privatskoler med at elever ikke skal ha en kultur for å tenke at de er bedre enn andre. Han kan fortelle at elever som driver med idrett, og er på ungdomslandslag og høyt nasjonalt nivå, har en høy sosial status på offentlig skole, mens på en privatskole vil det være vanskeligere å oppnå samme status fordi de blir en av mange på samme nivå. Den feltspesifikke kapitalen blir med andre ord ikke direkte overført til utdanningssystemet. På offentlig skole kan den bli omgjort til sosial status og popularitet, selv om dette ikke gir deg noen form for makt i utdanningssystemet. Elever får ikke bedre karakterer på bakgrunn av at de spiller på landslaget, men de får sosial status som kan være viktig for å bygge nettverk og sosial kapital. Det finnes for eksempel kjente stipendordninger for å få utdanning i USA. For utøvere som er dyktige nok kan et sterkt nettverk komme til nytte i en søknad om college-utdanning, for eksempel gjennom referanser eller status. En referanse fra en tidligere trener vil i Bourdieu sitt syn være en form for sosial kapital som hjelper deg med å oppnå et ønske.

Mathias fremhever at denne kulturen for å tenke høyere om seg selv er veldig kjønnsdifferensiert. Det er stort sett gutter, og spesielt gutter som driver med idretten fotball, som viser et behov for å hevde seg selv og sin idrett over medelevene. Det nevnes ikke noe om svømmeutøvere som har behov for å hevde seg, men som vist tidligere er det status innenfor svømming å hevde seg. For eksempel gjennom utmerkelser som «innsatspokalen» og medieomtale, eller egen kropp som symbolsk kapital. Mathias påpeker at det finnes kjønnsforskjeller, og at jentene virker mer omgjengelige og ikke nødvendigvis har samme behov for å hevde seg. Fotball kan på bakgrunn av fotballguttene sin fremheving av seg selv og idretten sees på som en sammenbindende sosial kapital (Putnam, 2000). Fotballen har

samlet og forent de med samme syn på fotball, men kjønnsdifferensieringen kan tyde på at den ikke kan forstås som brobyggende på tvers av gutter og jenter.

I en forlengelse av fotballguttene sin ukultur kan Mathias fortelle om et klaseskille mellom idrettslag som overføres til skolen.

Vi ser noen idretter som generelt er mer ydmyk, og noen idretter som kanskje ikke er så ydmyk. Og det har med hvordan man ser på seg selv, og kanskje hvordan kultur som bygges i et idrettslag. Idrettslag med mye penger og ressurser tenker kanskje at de er bedre enn andre idretter som ikke har det. Og det kommer fra trenere og foreldre, som tar det med ned på utøvere og utøvere tar det med tilbake til klasserommet. (Mathias)

Mathias sin fortelling kan tyde på et klaseskille i idrettsfeltet mellom ressurssterke- og ressurssvake idrettsklubber, som overføres til utdanningsfeltet gjennom barns deltakelse og dannelse i idrettsfeltet. En annen måte dette klaseskillet kan overføres til utdanningssystemet på er via toppidrettsgymnaser, eller privatskoler, som krever for eksempel økonomisk kapital og idrettsspesifikk kapital. Et synlig klaseskille i utdanningsfeltet bryter med enhetsskolens prinsipp om sjanselighet på bakgrunn av økonomisk og feltspesifikk kapital.

6 Avslutning og konklusjon

Avslutningsvis, før konklusjonen, ønsker jeg å se tilbake på oppgaven med kritiske øyne og påpeke noen begrensninger. I forhold til metodekritikk kan det hevdes at syv intervjuer er litt for lite for en masteroppgave, spesielt da disse intervjuene er relativt korte (under 1 time). En løsning på dette kunne vært å rekruttere på et annet tidspunkt eller en annen måte. Personlig oppmøte på svømme- og fotballtreninger kunne kanskje gjort noen trenere mer tilbøyelig til å takke ja. Det samme gjelder rekrutteringen av lærere, i tillegg til at tidspunktet burde vært endret her. Min rekruttering startet i februar, og mange lærere som ga meg avslag begrunnet det med en hektisk arbeidshverdag og tidsmangel. En annen metodekritikk er valget av trenere som nøkkelinformanter. Det positive med å velge trenere er at de er til stede i feltet over lengre tid. For eksempel gjennom at de er trenere for flere av barna sine som er i ulike aldre. På den andre siden kan det tenkes at å intervju foreldre eller barn kunne belyst andre aspekter ved temaet, og gitt meg ulike funn. For eksempel kunne intervju av foreldre eller barn gitt et bedre inntrykk av egen klassebevissthet, samt mer utfyllende informasjon om hvordan skolehverdagen som barn er. En styrke i min metode er at det er valgt to idretter som

tidligere forskning har identifisert som arbeider- og middelklasseidretter. Jeg følte også at informantene ga pålitelige svar, og at alt jeg spurte om ble besvart.

Det er mange måter å fortsette dette prosjektet på. Innledningsvis nevnte jeg kjønnsdimensjonen som en interessant faktor i forhold til idrettsfeltet. Læreren Mathias sin fortelling om en tydelig forskjell mellom gutter og jenter i skolen styrket min nysgjerrighet for kjønnsdimensjonen, og er definitivt noe jeg ville sett videre på dersom jeg skulle fortsatt prosjektet. I tillegg til kjønnsdimensjonen tror jeg det vil være nyttig å sammenligne flere idretter og forskjellige idrettsklubber innenfor samme idrett, samt forskjellen mellom by- og bygdeklubber. Det kreves mye forskning på feltet, og en tverrfaglig forskning mellom temaene utdanning, sosiologi og idrett anses å være nødvendig for å belyse temaet ytterligere.

Helt til slutt ønsker jeg å komme med en konklusjon, og innledningsvis presenterte jeg følgende problemstilling og underproblemstillinger:

Finnes det klasseskiller i fellesskap, individualisme og dannelse i det norske idrettsfeltet?

1) I hvilken grad er det forskjeller og likheter i fellesskap, individualisme og dannelse i idrettene fotball og svømming?

2) Er det et tydelig klasseskille i fellesskap, individualisme og dannelse i idrettsfeltet?

3) I hvilken grad overføres fellesskap, individualisme, dannelse og eventuelle klasseskiller fra idrettsfeltet til skolefeltet?

Den korte konklusjonen på om det finnes klasseskiller i fellesskap, individualisme og dannelse er ja. Min forskning viser at det er forskjeller i hvordan fellesskap, individualisme og dannelse utspiller seg i den individualistiske idretten svømming og lagidretten fotball. Den individualistiske dannelsen som vi kan se i svømming assosierer vi med en middelklassekultur som har mer penger, mer foreldreinvolvering og et klasseskille i idretten generelt. Den folkelige dannelsen i fotball assosierer vi med en arbeiderklassekultur der man skal være sosiale og delta i et fellesskap. Man dannes til være et kollektiv fremfor individualister. Fremveksten av et klasseskille innenfor idretten fotball anses derfor som svært interessant. Det er tendenser til at idrettsfeltet blir delt i to gjennom en økende profesjonalisering. Dette gjelder ikke bare på tvers av idretter, men også innad samme idrett

og i samme by. Noen klubber driftes på mer tradisjonelt vis, med dugnadsarbeid og frivillig innsats fra nærmiljøet, mens andre klubber har mer økonomisk kapital, enten gjennom foreldre eller næringslivet, til å ansette profesjonelle trenere eller betale for utenlandsturer. Et klaseskille innenfor fotball kan være med på å fortrenge den folkelige arbeiderklasse-dannelsen til fordel for en mer individualistisk og målrettet middelklasse-dannelse.

Generelt kan vi si at klaseskillet i idretten endres i likhet med samfunnet over tid. Dette har tidligere forskning vist, og min forskning er med på å underbygge at det er tydelige forskjeller i dagens samfunn (Strandbu et al., 2017). I Norge er disse klaseskillene veldig sterkt påvirket av økonomisk kapital (Flemmen, 2022, s. 373). For eksempel mellom svømmeklubber som jobber og ikke jobber dugnad, eller fotballklubber som driftes på frivillighet og klubber som krever at foreldre betaler 30000 kroner i året for barnas deltakelse (Hernes & Delebekk, 2016). I utdanningsfeltet vises det også tegn til at klaseskiller er basert på økonomisk kapital. Dette er et tema som diskuteres kraftig hvert år, spesielt i sammenheng med russegrupper og ekskluderende fellesskap i skolen. Et godt eksempel er ungdomsskolen på Drøbak som oppdaget at barna gikk med «riking-pins» for å indirekte fortelle om status, økonomi og bakgrunn (Ertesvåg, 2024).

Min studie er i tillegg med på å underbygge middelklassen- og arbeidsklassens foreldreinvolvering som viktig i barns idrettsdeltakelse sett fra et dannelsesperspektiv (Strandbu et al, 2017; Skauge & Hjelseth, 2021). Uavhengig av om det er svømming eller fotball, så er foreldreinvolveringen viktig. I noen svømmeklubber- og fotballklubber kan foreldreinvolveringen sees på som nødvendig for barnets deltakelse, både i form av penger og tilrettelegging. En av måtene denne foreldreinvolveringen kommer til syne på er gjennom privatskoler som kombinerer idrett og utdanning. Deltakelsen i en slik skole koster penger og krever feltspesifikk kapital, og er en arena der barn kan kombinere dannelsen fra idrettsfeltet- og utdanningsfeltet i mye større grad enn på en offentlig skole.

Sett fra et aktørperspektiv er dette positivt, fordi barn får kombinere sin satsing innenfor idrettsfeltet samtidig som de får en utdanning. På den andre siden er utdanningsløpet eksklusivt for de med nok økonomisk kapital, og bryter dermed med enhetsskolens prinsipp om sjanselighet (Iversen, 2014). En økende foreldreinvolvering kan med andre ord være med på å øke livssjansene til barnet, men med tanke på at en høy foreldreinvolvering henger sammen med klasseposisjon vil dette også kunne reprodusere sosial ulikhet (Strandbu et al, 2017; Skauge & Hjelseth, 2021)

En samfunnsutvikling der høyere utdanning blir stadig viktigere, og populært, kan være med på å øke andelen av befolkningen som befinner seg innenfor en middelklasseposisjon, samt fremme sosial mobilitet gjennom et meritokratisk utdanningssystem. Det er i tillegg en direkte kobling mellom barns fellesskap, individualisme og dannelse i idrettsfeltet til utdanningsfeltet. Den sterke korrelasjonen mellom idrettsfeltet og utdanningsfeltet spiller derfor en viktig rolle. Både i forståelsen for hvordan et meritokrati fungerer, men også i reproduksjonen av klasser i det norske samfunnet (Ljunggren & Hansen, 2021).

Jeg vil tørre å påstå at foreldre, særlig foreldre med høy sosioøkonomisk status, er klassebevisst med henhold til valg av idrett og hvorfor barnet skal drive med idrett. Noen foreldre ønsker at barna skal lære seg egenskaper og ferdigheter som er direkte overførbare og fordelaktige i utdanningsfeltet, mens andre foreldre ønsker at barna skal lære seg myke ferdigheter og utvikle en sosial kompetanse i mellommenneskelige relasjoner. Barn vil med andre ord kunne ha ulike forutsetninger i utdanningsfeltet basert på hvilken idrett de har deltatt i, og dette er samfunnskrefter som lærere ikke kan styre, men må forholde seg til. For eksempel ved å tilpasse opplæringen slik at den blir utfordrende for alle, uavhengig av utgangspunktet til enkeltelever.

Et lærerikt poeng som trenere, lærere og foreldre kan ta med seg fra min forskning er de direkte overførbare egenskapene, tankene og verdiene som barn tar med seg gjennom fellesskap, individualisme og dannelse i idrettsfeltet til utdanningsfeltet. I tillegg er det viktig at voksenpersoner er bevisst på egen oppførsel og opptreden, særlig blant barn. Trenere og lærere sees ikke bare på som en autoritet som leder aktiviteten, men også som et forbilde som barn og ungdom lærer av

Referanseliste

- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt.
- Andersen, P. L. & Ljunggren, J. (2021). Tillitsfulle vinnere? I J. Ljunggren & M. N. Hansen (Red.), *Arbeiderklassen* (s. 411-428). Cappelen Damm.
- Arntzen, A. (2002). Mål for sosial ulikhet: Teoretiske og empiriske vurderinger. *Norsk Epidemiologi*, 12(1), s. 11-17. <https://doi.org/10.5324/nje.v12i1.500>
- Bakken, A. (2019). *Ungdata: Nasjonale resultater*. (NOVA Rapport 9/19). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/2252/Ungdata-2019-Nettversjon.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Bakken, A. & Strandbu, Å. (2023). *Idrettsdeltakelse blant ungdom – før, under og etter koronapandemien*. (NOVA Rapport 4/23). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3063817/NOVA-Rapport-4-2023.pdf?sequence=6&isAllowed=y>
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. (R. Nice, Overs.). *Social Science Information*, 17(6), s. 819-840. (Opprinnelig utgitt 1978). <https://doi.org/10.1177/053901847801700603>
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. (R. Nice, Overs.). Routledge. (Opprinnelig utgitt 1979).
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. (Barth, T & Prieur, A, Overs.). Pax. (Opprinnelig utgitt 1979). <https://www.nb.no/items/f91e22cee26bd05962ea4730cb087e0c?page=0>
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1993), *Den kritiske ettertanke: grunnlag for samfunnsanalyse*. (Kvalsvik, B. N, Overs.). Det Norske Samlaget. (Opprinnelige utgitt 1991). https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2008011404004?page=0
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.). (2012). *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling*. Gyldendal
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, (Supplemental) 94, s. 95-120. <https://doi.org/10.1086/228943>
- Collins, M., Collins, M. & Kay, T. (2014). *Sport and Social Exclusion*. (3. utg.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203859728>
- Carroll, J. (2020, 8. mai). *A day in the life... Harvey Elliott's lockdown diary*. Liverpoolfc. <https://www.liverpoolfc.com/news/features/395042-harvey-elliott-lockdown-diary-video>

- Durkheim, E. (1933). *The Division of Labor in Society*. (G. Simpson, Overs.). The free press. (Opprinnelig utgitt 1893).
- Engström, L. M. (2008). Who is physically active? Cultural capital and sports participation from adolescence to middle age—a 38-year follow-up study. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 13(4), s. 319–343. <https://doi.org/10.1080/17408980802400510>
- Ertesvåg, F. (2024, 26. april). Tidlig start på russe-hierarki: rektor stoppet riking-pins. *VG, Innenriks*. Hentet 26. april 2024 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/mPgnkp/tidlig-start-paa-russe-hierarki-rektor-stoppet-riking-pins>
- Flemmen, M. P. (2022). Klasse og strukturasjonen av klasseforhold. I I. Frønes & L. Kjølørød (Red.), *Det norske samfunn* (Bd. 2, 8. utg., s. 365-382). Gyldendal.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press.
- Hagen, R. (2012). Samfunn som handlingsdyktig fellesskap. I K. Dahlgren & H. E. Næss (Red.), *Tanker om samfunn* (s. 108-129). Universitetsforlaget.
- Hansen, D. H., Hestenes, S. G. & Strøm, P. (2024, 16. februar). Her kostar den eine svømmeklubben 17 gongar meir enn den andre. *NRK, Norland*. Hentet 15. april 2024 fra <https://www.nrk.no/nordland/i-bodo-kommune-kostar-den-eine-svommeklubben-17-gongar-meir-enn-den-andre-1.16751638>
- Hansen, M. N. & Engelstad, F. (2005). Samfunnsklasser og klasseteori. I I. Frønes & L. Kjølørød (Red.), *Det norske samfunn* (5. utg., s. 154-184). Gyldendal. <https://www.nb.no/items/f43ce0c603925dac99c0be412e7cbb6f?page=0&searchText=det%20norske%20samfunn>
- Hansen, M. N. & Mastekaasa, A. (2010). Utdanning – stabilitet og endring. I I. Frønes & L. Kjølørød (Red.), *Det norske samfunn* (6. utg., s. 116-144). Gyldendal.
- Hansen, M. N. & Wiborg, Ø. N. (2010). Klassereisen – mer vanlig i dag? I K. Dahlgren & J. Ljunggren (Red.), *Klassebilder* (s. 197-213). Universitetsforlaget.
- Hernes, Ø. & Delebekk, B. S. (2016, 23. april). Fotballpappa betaler 30.000 kroner i året for sine to sønner. *VG, Sport*. Hentet 24. april 2024 fra <https://www.vg.no/sport/fotball/i/EGV9A/fotballpappa-betaler-30-000-kroner-i-aaret-for-sine-to-soenner>
- Hjelbrekke, J. & Korsnes, O. (2012). *Sosial mobilitet* (2. utg.). Samlaget.

- Hjelseth, A. (2016). Frafall i ungdomsidretten – et overvurdert problem? I Ø. Seippel, M. K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.), *Ungdom og idrett* (s. 232-246.). Cappelen Damm.
- Hovden, J., Bakke, I. M. & Solheim, L. J. (2015). Den norske idrettsmodellen i utakt. I B. Bungum, U. Forseth & E. Kvande (Red.), *Den norske modellen: Internasjonalisering som utfordring og vitalisering*. Fagbokforlaget.
- Innherreds Folkeblad Verdalingen. (1983, 1. juli). Innsatspokalen til Erling Solheim. Hentet 11. 2024 mai fra <https://www.nb.no/items/175e40ba202af29b554b533aba6ff97f?page=3>
- Iversen, R. (2014). Utdanning og ulikhet i Norge – Opprettholder vi en tradisjonell lagdelingsstruktur, eller beveger vi oss mot en meritokratisk klassestruktur? Et historisk tilbakeblikk. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 98(2), s. 105-114.
<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/ISSN1504-2987-2014-02-05>
- Krange, O. & Strandbu, Å. (2004). *Ungdom, idrett og friluftsliv: Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. (NOVA Rapport 16/2004). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4881/518_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/>
- Levinson, D. & Pfister, G. (2016). *Encyclopedia of World Sport* (3. utg.). Berkshire.
<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780190622695.001.0001/acref-9780190622695-e-251>
- Ljunggren, J. & Hansen, M. N (Red.). (2021). *Arbeiderklassen*. Cappelen Damm.
- Lunde, A. L. (2022, 5. desember). Mener idretten er i ferd med å bli for øvre middelklasse. - vi står i fare for å gi opp deler av befolkningen. *Aftenposten, Oslo*.
Hentet 15. april 2024 fra
<https://www.aftenposten.no/oslo/i/4oOg4g/mener-idretten-er-i-ferd-med-aa-bli-for-oevre-middelklasse-vi-staar-i-fare-for-aa-gi-opp-deler-av-befolkningen>
- Løhre, A. (2018). Betydningen av ensomhet og vennskap. I R. Haugen, E. Sundsdal & M. Øksnes (Red.), *Ungdom, danning og fellesskap: Samfunns- og kulturpedagogiske perspektiv* (s. 107-132). Cappelen Damm.

- Løvlie, L. (2011). Dannelse og profesjonell tenkning: Utfordringen for lærerutdanningen de neste tiårene. I B. Hagtvet & C. Ognjenovic (Red.), *Dannelse – tenkning, modning, refleksjon* (s. 735-753). Dreyer.
- Markussen, S. & Røed, K. (2016). Ulikhet og sosial mobilitet. I I. Frønes & L. Kjølsrød (Red.), *Det norske samfunn* (Bd. 2, 7. utg., s. 61-87). Gyldendal.
- Meld. St. 26 (2011–2012). *Den norske idrettsmodellen*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-26-20112012/id684356/>
- Meld. St. 6 (2019-2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/>
- Norges idrettsforbund. (2021, 25. august). *Tall fra Ungdata bekrefter pandemi-fracfall i idretten*. Hentet 20. april 2024 fra
<https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/viken/nyheter/2021/tall-fra-ungdata-bekrefter-pandemi-fracfall-i-idretten/>
- Norges svømmeforbund. (2020, 27. mars). *Blogg: Treningstips – koronavirus*.
https://svømming.no/nyheter_kategori/treningstips-koronavirus/
- Normann, T. M. (2024, 18. januar). *Færre barn lever i familier med lavinntekt*. Statistisk sentralbyrå. Hentet 30. mars 2024 fra
<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/faerre-barn-lever-i-familier-med-lavinntekt#:~:text=I%20perioden%202020%2D2022%20tilh%C3%B8rte,sammenlignet%20med%20perioden%202019%2D2021>
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Putnam, R. D. (2015). *Our kids: The american dream in crisis*. Simon & Schuster.
- Ringdal, K. (2010). Sosial mobilitet. I K. Dahlgren & J. Ljunggren (Red.), *Klassebilder* (s. 185-197). Universitetsforlaget.
- Schiefløe, P. M. (2019). *Mennesker og samfunn: Innføring i sosiologisk forståelse*. Fagbokforlaget
- Schwanitz, D. (2002). *Dannelse. Alt det du må vite*. (Jensen, K. O, Overs.). Pax. (Opprinnelige utgitt 1999).

- Seippel, Ø., Strandbu, Å. & Sletten, M. A. (2011). *Ungdom og trening: Endring over tid og sosiale skillelinjer*. (NOVA Rapport 3/11). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
https://www.seippel.no/NOVA_UngdomTrening.pdf
- Sikt Kunnskapssektorens tjenesteleverandør. (2022, 1. januar). *Om sikt*. Hentet 10. januar 2024 fra <https://sikt.no/om-sikt>
- Skauge, M. & Hjelseth, A. (2021). Alternative forklaringer på sosioøkonomisk ulikhet i ungdomsidretten. I A. Tjønndal (Red.), *Idrett, kjønn og ledelse: Festskrift til Jorid Hovden* (s. 283-305). Fagbokforlaget.
- Spaaij, R., Magee, J. & Jeanes, R. (2014). *Sport and Social Exclusion in Global Society*. Routledge.
- Språkrådet. (2024). *Bokmålsordboka*. Ordbøkene.
<https://ordbokene.no/nob/bm>
- Stefansen, K., Smette, I. & Strandbu, Å. (2018). Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports. *Sport, Education and Society*, 23(2), s. 162-172.
<https://doi.org/10.1080/13573322.2016.1150834>
- Strandbu, Å., Gulløy, E., Andersen, P. L., Seippel, Ø & Dalen, H. B. (2017). Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(2), s. 132-151.
<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/issn.2535-2512-2017-02-03>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder*. (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2016). Passiare fellesskap. *Plan: Tidsskrift for samfunnsplanlegging, regional- og byutvikling*, 48(1), s. 46-51.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-3045-2016-01-10>
- Tjora, A. (2018). *Hva er fellesskap*. Universitetsforlaget.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal.
- Toft, M. & Flemmen, M. (2019). Var klassesamfunnet noen gang på hell?. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(2), s. 137-155. Universitetsforlaget.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2535-2512-2019-02-03>
- Universitetet i Oslo. (2017, 26. september). *Nettskjema-diktafon mobilapp*. Hentet 10. januar 2024 fra <https://www.uio.no/tjenester/it/adm-app/nettskjema/hjelp/diktafon.html>

Universitetet i Oslo. (2020, 10. mars). *Arbeidernes idrettsforbund*. Norgeshistorie.

Hentet 15. april 2024 fra

<https://www.norgeshistorie.no/kilder/forste-verdenskrig-og-mellomkrigstiden/K1643-arbeidernes-idrettsforbund.html>

Universitetet i Tromsø. (2024). *Robuste fellesskap*.

Hentet 16. april 2024 fra

https://uit.no/research/robustefellesskap#region_706432

Vetlesen, A. J. (2009). Fellesskap i individualismens tidsalder. I H. E. Nafstad & R. M.

Blakar (Red.), *Fellesskap og individualisme* (s. 19-55). Gyldendal.

VG. (2024, 16. april). *Den delte fotballbyen*. Hentet 24. april 2024 fra

<https://www.vg.no/tag/den-delte-fotballbyen>

Wacquant, L. (2014). Homines in Extremis: What Fighting Scholars Teach Us about

Habitus. *Body & Society*, 20(2), s. 3-17. <https://doi.org/10.1177/1357034X13501348>

World Aquatics. (2018). *World aquatics and the olympic movement*. Hentet 16. april 2024 fra

<https://www.worldaquatics.com/about>

Øgar, S., Aaserud, M. E. & Vågenes, H. (2024, 22. april). Breddeklubben driver spillerjakt på tolvåringer. *VG, Sport*. Hentet 24. april fra

<https://www.vg.no/sport/fotball/i/zEvQx1/den-delte-fotballbyen-oslo-breddeklubben-ullern-driver-spillerjakt-paa-tolvaaringer>

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD (SIKT)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vedlegg 3: Intervjuguide

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD (Sikt)

Norsk ▾ Jan-Arne Myrholt ▾

[Meldeskjema](#) / [Sosiologisk masteroppgave lektorutdanning 8-13](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

🖨 Skriv ut

📅 02.04.2024 ▾

Referansenummer
707951

Vurderingstype
Automatisk ⓘ

Dato
02.04.2024

Tittel

Sosiologisk masteroppgave lektorutdanning 8-13

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for samfunnsvitenskap

Prosjektansvarlig

Erling Solheim

Student

Jan-Arne Myrholt

Prosjektperiode

02.02.2024 - 30.06.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 30.06.2024.

[Meldeskjema](#) 🔗

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernuleppe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

b2e10a108

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjemas

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Idrett som arena for fellesskap”?

Dette er en henvendelse til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan fellesskap og andre verdier som utvikles gjennom deltakelse av idrett kan ha betydning for deltakelsen i utdanningssystemet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva en eventuell deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I forbindelse med min lektorutdanning jobber jeg med en masteroppgave som avslutning på utdanningsløpet. Dette prosjektet har som formål å undersøke hvordan de to feltene idrett og utdanning henger sammen blant barn. Mer spesifikt så ønsker jeg å se på hvordan fellesskap og andre verdier som utvikles gjennom idretten kan ha betydning for deltakelsen i skolen. Prosjektet er avgrenset til tre forskjellige idretter (boksing, svømming og fotball) og barn i alderen 13-16 år. Jeg ønsker derfor å intervju idrettsledere og lærere for å få innblikk i hvordan de opplever barns deltakelse i idrett og på skolen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for samfunnsvitenskap ved Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning, UiT Norges Arktiske Universitet, er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I forbindelse med at jeg har valgt å fokusere på tre forskjellige idretter blir idrettsledere for barn i alderen 13-16 år kontaktet. Lærere som blir kontaktet underviser barn i alderen 13-16 år på ungdomstrinnet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar på et intervju. Intervjuet vil ta ca. 45-60 minutter. Opplysningene jeg ønsker å samle inn under intervjuet omfatter idrettsarenaen og skolen som møteplass for barn, og hvordan disse to arenaene er med på å påvirke barns fellesskap, både hver for seg og sammen. Opplysningene som samles inn vil være generelle og ikke handle om enkeltpersoner. Intervjuet registreres på lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du velger å ikke delta eller å trekke deg senere.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålet beskrevet i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg som student som vil ha tilgang til lydopptaket, mens både jeg og min veileder vil ha tilgang til transkriberte intervju. Lydopptaket av intervjuet vil være sikret mot uvedkommen tilgang ved hjelp av «Nettskjema-diktafon mobilapp». Lydopptaket vil umiddelbart bli kryptert på telefonen og det er kun jeg som har tilgang til nettskjemaet som kan høre lydopptaket i ettertid. Jeg vil i tillegg ta backup opptak av intervjuet med en diktafon. Dersom intervjuet blir tatt opp av «nettskjema-diktafon mobilapp» og sendt til mitt nettskjema, vil det fysiske opptaket på diktafon bli slettet umiddelbart. Du som deltaker vil ikke kunne gjenkjennes i resultater publisert fra prosjektet.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes etter godkjent sensur ca. 01.08.2024. Etter prosjektslutt vil alt datamateriale med dine personopplysninger slettes. Dette er med forbehold om godkjent oppgave. Dersom oppgaven blir underkjent, eller at det på andre grunnlag blir utsatt innlevering, vil dine personopplysninger bli lagret inntil ny sluttdato for prosjektet, senest 31.12.2024.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør har vurdert og godkjent at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet vil skje samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Å få innsyn i hvilke opplysninger vi har om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Student

Jan-Arne Myrholt.

Epost: jmy025@post.uit.no eller telefon: 97 76 16 51

Prosjektansvarlig

Erling Solheim

Epost: eso108@post.uit.no

Personvernombud ved UIT

Annikken Steinbakk

Epost: personvernombud@uit.no eller telefon: 77 64 69 52 / 95 73 00 30

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Erling Solheim
(Forsker/veileder)

Jan-Arne Myrholt

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Idrett som arena for fellesskap*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Introduksjon

Dette intervjuet har to deler. Den første delen vil handle kort om din bakgrunn, mens den andre delen vil handle om temaet fellesskap. Jeg vil i tillegg presisere at du står fritt til å snakke åpent rundt tematikken som spørsmålene omhandler, samt at du kan velge å ikke svare på enkelte spørsmål, eller eventuelt trekke deg fra intervjuet når som helst.

Bakgrunn

1. Kan du fortelle meg litt om deg selv?
(Kjønn, alder, stilling, utdanning, opprinnelsessted, sivilstatus)
2. Hvilken utdanningsbakgrunn og yrke har dine foreldre?
3. Kan du si litt kort om din utdanning og yrkeskarriere?
(Valg av utdanning og yrke, kompetanse, erfaring og arbeidslengde)
4. Hvilken bakgrunn har du innen idrett?
(Interesse, hvorfor, fellesskap, trening, bredde/topp, årsak begynt med idrett og hvorfor ikke sluttet, pauser, ulike idretter drevet med, egenidrett, lagidrett)

Fellesskap

1. Hva assosierer du om begrepet «fellesskap»?
(viktighet, møteplass, relasjoner, samarbeid, tilhørighet, inkludering/eksludering, fordeler/ulemp, familie, venner, arbeid, skole, «oss versus dem»)
2. Hvordan opplever du fellesskapet blant barna?
(Gruppedannelser, tilbakemeldinger, utenforskap, endringer over tid)
3. Hvordan opplever du barnas kjønn, etnisitet eller sosioøkonomiske status som faktor for deres deltakelse i et fellesskap?
(Gruppedannelser, eksludering/inkludering, forskjeller)
4. Hvilke rammer/tiltak brukes for å skape fellesskap?
(Lik bekleddning, konkurranser, sosiale sammenkomster utenfor idretten/skolen, | dugnad, engasjere foreldre, forhindre mobbing/utenforskap, konkrete eksempler)
5. Hvordan jobber du med kollegaer angående fellesskap?
(Fellestreninger, sosiale sammenkomster, erfaringsdeling, gruppearbeid, skoleturer)

6. Hva gjenkjenner et godt fellesskap hos dere?
(Glade barn, alle føler seg velkommen/hjemme, godt samarbeid, inkludering, deltakelse, oppmøte/motivasjon, ingen slutter eller bytter lag/klubb/klasse/skole)
7. Hva gjenkjenner et dårlig fellesskap?
(Mobbing, klikkdannelser, slutter, klaging)
8. Hvordan tror du barna har det utenfor idretten/skolen med tanke på fellesskap?
(Er de alene? Har de andre venner eller henger de med de samme? Familie, andre aktiviteter som dataspill, forskjellig for yngste og eldste 13-16 år?)
9. Har du erfaringer som trener/lærer/forelder i hvilken grad barna tar med seg fellesskapet i idretten over i skolen, eller fra skolen over i idretten?

(Gutter/jenter, sosio-økonomisk status, etnisitet, endret seg over tid, unge/eldre barn forskjellige?)
10. Har du erfaringer som trener/lærer/forelder hvordan fellesskapet i idretten/skolen har påvirket barna på andre måter?

(Livskvalitet, motivasjon, sosial mestring, skoleprestasjoner, fokus)
11. Ser du andre forhold i sammenhengen mellom skole, idrett og fellesskap som du mener bør komme frem om dette temaet?

(Hva, hvorfor, sensitivt/vanskelig å snakke om, personlige erfaringer/betraktninger)

Debrief

Er det noe du følte du ikke fikk sagt, ønsker å legge til eller snakke mer om?

Hvordan opplevde du intervjuet og spørsmålene/temaet?